

Die uw jeugd vernieuwt  
als die van een arend...

# De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / G. Gunnink

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 765

G. Gunnink

Wanneer ben je  
een hypocriet?

MEDITATIEF 769

R.J. Vreugdenhil

Gods Geest en mijn geest

WANDELEN MET GOD 770

K. van den Geest

Zingt de Here een  
nieuw lied!

ACHTERGRONDEN 772

A.N. Hendriks

De vervulling met  
de Heilige Geest

SAMENLEVING 775

A.J. Verbrugh

Het is nu een tijd  
om politiek te spreken 2

LIED VAN DE WEEK 778

A. de Heer-De Jong

Lied 387:

O Heer mijn God,  
ook deze nacht

WEEKVERSLAG SYNODE 784

Piet G.B. de Vries

...samen met alle heiligen...

en verder...

Nieuw uitgekomen

Uit de kerken

Meegelezen

## WANNEER BEN JE EEN HYPOCRIET?

Boven het **artikel** van vorige week stond een **waag**. Ben je opnieuw geboren? Een belangrijke vraag. Een vraag die **naar** mijn gevoel vaker **gesteld** zou kunnen worden in de gereformeerde wereld, Hef boek van ds. **Fred** van Hulst (FvH) **De achilleshiel van het calvinisme** vraagt **aandacht** voor de noodzaak van deze tweede geboorte. **Dat** hij dat doet, daar kan ik goed inkomen, **De aandacht voor uitverkiezing, wedergeboorte en geloofservaring in hef boek** van FvH **waardeer ik**, **Tegelijkertijd** houd ik bij het lezen van FvH mijn hart **vast**. **Hoe** hij de tweede geboorte en de ervaring daarvan **aan de orde stelt roept bezwaren op**. Zo heeft hij **er te weinig oog voor dat christenen een bepaalde dubbelheid in hun leven kunnen ervaren zonder dat zij hypocriet zijn**. **Het is al met al een ontmoedigend boek** geworden over Hem wiens naam is 'Bemoediger'.



## Ontsporing

Niet alle mensen die zichzelf als christenen beschouwen zijn **echt** opnieuw geboren. Er zijn genoeg mensen in de wereld, die zichzelf vlotweg 'christen' noemen zonder er veel idee **van** te hebben wat die naam betekent. Of ze **weten** het wel, **maar** doen er weinig mee. Of: ze **lijken** er heel wat mee te doen, lopen misschien wel **voor-**aan in de kerk, maar leiden een dubbelleven.

Een mens kan een rol spelen. Er lopen goede acteurs rond in de **christelijke** wereld. Toneelspelers. **Mensen** met een masker. Hypocrieten. Een christen kan naamchristen zijn. Niet ieder die zegt: Bere, Here, zal het koninkrijk der hemelen binnengaan (Mat. 7 : 21). En niet ieder die

### KERNREDACTIE:

DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP,  
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE.

### OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER, DRS. B. BOS,  
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,  
PROF. DRS. B. KAMPHUIS,  
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

### MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,  
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,  
DRS. H. VELDMAN.

### REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX  
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:  
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

### ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,  
Postrekening 406040 t.n.v.,  
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA  
Goes. Tel. (0113) 215591.

### ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar, f 49,00 per halfjaar; studenten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland: f 149,00 per jaar (Europa zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).



De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.  
Tel. (0521) 515946.

### ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het **niet** toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

zegt 'verbond, verbond' heeft echt aanvaard wat het verbond van God **betekent**. Dat is een verontrustende waarheid. Maar het is wel de waarheid. En de waarheid moet gezegd worden. In **Christus'** naam. Schijnheiligheid en **valse** gerustheid zijn altijd **een** levensgrote bedreiging voor het christelijke leven.

Maar wie dit aan de orde stelt moet wel weten wat hij doet.

Laat hij zijn medechristenen de Weg wijzen, en niet zijn eigen weg. En laat hij van godvrezende mensen geen tobbers maken, die in een cirkeltje om zichzelf heen draaien, opgejaagd door de vraag: 'Ben ik wel een kind van God? Vast niet, want ik kan met de ervaring van de wedergeboorte, zoals door de schrijver verwoord, niet uit de voeten. Vast niet, **want** ik vind zondigen nog vaak aantrekkelijk... Ik ben gewoon een hypocriet!'

Wanneer kun je zeggen: ik ben opnieuw geboren? En wanneer **ben** je niet meer dan een hypocriet? Belangrijke vragen. Het bijbelse bevrijdende antwoord op die vragen vind ik bij FvH niet. Het leven van opnieuw geboren mensen krijgt een dermate idealistische **inkleur**ing, dat wie daar niet aan toe komt al gauw een christen is die nog hypocrisie in zijn leven toelaat. Terwijl ook de ervaring van de wedergeboorte aan specifieke eisen moet voldoen, voordat het ermee door kan.

## Ontmoedigend

De Heilige Geest wordt in het evangelie naar Johannes meermalen 'Trooster' genoemd. Dat betekent: Bemoediger, Helper. Hij is onze Supporter en Coach tegelijk. Ik zie het als bijzonder ongelukkig, dat een boek over **zijn** Persoon **en** werk zo ontmoedigend is geworden. FvH schrijft met **nadruk** over de 'absolute zekerheid' die het geloof in Christus geeft. En over een geweten dat geen enkele aanklacht meer **kent**. Het is waar: geloven is wat anders dan zwalken. **Het** heeft

alles te maken met een diep en vast vertrouwen. En met een gerust **geweten**. **Maar** poetst de schrijver toch niet iets weg? Het werk van de Heilige Geest in ons leven is goddelijk sterk. Maar is er ook nog niet een andere werkelijkheid? Die van de satan? Die **ook** in mijn leven weer onzeker probeert te **maken** wat vast en zeker is?

Het boek van FvH vindt ik bijzonder ontmoedigend voor **mensen** die het moeilijk hebben in die strijd. FvH mikt er op de **geloofservaring** van de Dordtse Leerregels dichtbij zijn lezers te brengen. Maar **hij** schiet langs zijn doel heen. Neem bijvoorbeeld de volgende prachtige taal uit de DL:

'Nu zijn er mensen die het levend geloof in Christus of het **vertrou-**wen met hart en ziel, **een** goed geweten voor God, het leven in de **kinderlijke** gehoorzaamheid en het roemen in God door Christus nog niet zo sterk bij zichzelf opmerken. Toch gebruiken zij de middelen, waardoor God naar zijn belofte dit alles in ons bewerkt. Zij moeten zich niet laten ontmoedigen (!), wanneer **zij** over de verwerping horen spreken en evenmin zichzelf tot de verworpenen rekenen. Integendeel: **zij** moeten de middelen trouw blijven gebruiken,  **vurig** verlangen naar de tijd van overvloediger genade en die **eerbiedig en** ootmoedig verwachten' (DL I,16). FvH verwijst **ook** naar deze woorden. Maar ze functioneren niet echt. Omdat zijn **theologisch** kader dat niet toelaat.

## A-gelovigen en B-gelovigen?

Welk kader is dat?

De schrijver denkt vanuit een oud en bekend schema. Een schema, dat hij **niet** zelf expliciet maakt, **maar** dat tussen de regels door herkenbaar is.

Dat werkt ongeveer als volgt: er zijn A-gelovigen én B-gelovigen. Verreweg de meeste christenen horen tot de eerste groep. Ze zoeken



God wel, **min** of meer. Ze geloven wel dat Hij bestaat. Maar ze bevinden zich nog buiten het rijk van **God**. **Bun** geweten klaagt hen nog aan. Ze bevinden zich hoogstens in het voorportaal van het koninkrijk van God. Maar binnen zijn ze nog niet. Daar, in het voorportaal is de eisende wet van God de baas. Om hun eigen bestwil worden deze mensen voordat ze naar binnen mogen klein gemaakt door Gods dwingende wet. Ze leren daar strijden om in te **gaan**. Ze voelen zich nog hypocriet. Want aan de ene kant willen ze wel naar binnen, maar aan de andere kant leven ze nog vleeselijk. Het geloof zit meer in het hoofd dan in het hart. Anderen het **rijk** van God binnenleiden zit er niet in. Je bent een evangelist van de koude grond (zegt FvH). Want je staat zelf nog buiten. Je geloof is ondanks alles nog dood. Het is het geloof dat ook de boze geesten wel kennen en zij sidderen (Jak. 2 : 19), schrijft FvH.

Maar bij de wedergeborenen is dat heel anders! **Hun** geloof leeft. De poort **ging** open. De angst voor de **wet** is weg. Wat eerst in je hoofd zat wordt nu een veel **diepere** ervaring van de waarheid. Dat geloof is vol zekerheid en het is vruchtbaar voor anderen. Er is nog strijd. Het is de strijd van de bekeerde mens, die met **alles** wat in hem is nu streeft naar de **volmaaktheid**. Je verbeeldt je dan echt niet, dat je de volmaaktheid nu al bereikt. Perfect wordt het niet, maar **je** wordt wel een perfectionist. En **er** is geen **spoortje** van dubbelheid of hypocrisie in je leven.

Ieder voelt wel, dat er in dit schema iets waars zit. Het alleen verstandelijk aanvaarden van de Bijbel ('historisch geloof' heette dat) is even orthodox als dood. Het kennen van **G d**, **waar** geloof, is heel wat **anders**. Dat is: van **harte** vertrouwen en liefhebben. En ieder **voelt** ook, dat heel wat christenen ongeveer deze weg zijn gegaan in hun leven. Wat eerst vooral in het hoofd **zat** werd via een sterke **geloofservaring** pas echt doorleefd **geloof**.

En toch klopt dit schema niet. En het klopt helemaal niet, als de ene christen het aan anderen oplegt.

## Ellende en verlossing

Het hierboven geschetste schema bestaat, zou je kunnen zeggen, uit **drie** hoofdstukken. Namelijk hoofdstuk 1: de toeleidende weg, voorafgaande aan de wedergeboorte moet je je ellende leren kennen. Vervolgens: de ervaring van de **wedergeboorte**. En hoofdstuk drie: de dankbaarheid.

Het is **aardig** hier de drie hoofdstukken van de **Heidelbergse** Catechismus eens naast te leggen: ellende, verlossing, dankbaarheid. Hoe leer je je ellende kennen? Als nog niet opnieuw geborene? Als buitenstaander? Of is het zo, dat ik juist als burger **van** het koninkrijk mijn zondige aard steeds meer leer **kennen**? Waarom beginnen we jaar in jaar uit de bespreking van de catechismus vrolijk overnieuw? Om als **christenen** heel bescheiden te blijven zeggen: mijn leven is opnieuw begonnen, **maar** mijn ellende is geen gepasseerd station. **Om** het mooie van de wedergeboorte te ervaren, moet ik ook steeds weer beseffen hoe slecht mijn oude mens nog is.

Maar in De *achilleshiel* lijkt het erop, dat er een **muur** staat tussen hoofdstuk 1 (de ellende geeft de toon aan) én het vervolg, waarin verlossingen dank de toon aan geven. Bovendien kun je je afvragen: is het zo dat ik echt door de eisende wet alleen tot zelfkennis kom? Of is het zo, dat ik door de ontmoeting met Jezus Christus ontdek wat voor zondaar ik ben? Meer dan de wet ooit kan doen laat het kruis van Golgotha me zien, hoe God mijn zonde haat.

In De *achilleshiel* is er eerst een tijd in je leven waarin **onzekerheid**, verootmoediging, boetvaardigheid, verlangen **naar Christus**, gebed, **strijd** om in te **gaan** bepalend **zijn**. Daarna, als de moeilijke bevalling van een nieuw **mens** een feit mag worden, geven zekerheid, vreugde,

gedrevenheid de toon aan. Er is nog **wel** aanvechting, maar de oude mens is feitelijk meer herinnering **dan** werkelijkheid. Met andere woorden: de breuklijn **tussen** oud **naar** nieuw ligt achter je! Er is nauwelijks oog voor, dat ook na de wedergeboorte de oude **mens** blijft tegenspartelen. Dat is de breuklijn in je.

## Wanneer hypocriet?

Je nieuwe identiteit in Christus bepaalt je nieuwe leven. Maar de oude mens is niet weg. Er blijft een dubbelheid die pijn doet. Lees bijvoorbeeld hoe de catechismus aan het slot **opnieuw** geboren mensen aan het woord laat komen: 'Wij zijn van onszelf **zó** zwak, dat wij zelfs **geen** ogenblik kunnen **standhouden en bovendien houden onze** doodsvijanden - de duivel, de wereld en ons eigen vlees - niet op ons aan te vechten.'

Wanneer ben je een hypocriet?

Wanneer je vriendschapsluit met je drie **doodsvijanden en** ondertussen de schijn ophoudt. Niet, wanneer je de gebrokenheid in je eigen leven ontdekt en oprecht bidt: Houd me toch overeinden sterk me door de kracht van de Heilige Geest, zodat ik in deze geestelijk strijd er niet onderdoor ga.

Wanneer kun je zeggen: ik **ben** opnieuw geboren? Moet je allemaal precies kunnen zeggen wat je hebt meegemaakt voordat je je echt kind van **God kunt** noemen? Lees Zondag 20 (HC). Daar komt het werk van de Heilige Geest maar **kort** in beeld. Daar is vaak en misschien wel terecht kritiek op geweest. Maar in dat korte zit ook een bevrijdende eenvoud.

Vraag: Wat gelooft u van de Heilige Geest?

Antwoord: Ten eerste dat Hij samen met de Vader en de **Zoon** echt en eeuwig **God** is. Ten tweede dat Hij ook mij gegeven **is**, om mij door waar geloof aan Christus en al zijn weldaden deel te geven, mij te troosten en eeuwig bij **mij** te blijven.





Ook aan mij **gegeven**. Het is veel gemakkelijker als het lijkt. Er **zijn** geen A-gelovigen en B-gelovigen. Er **zijn** alleen maar gelovigen **en** ongelovigen. **Hoe** kun je zeggen: Jezus is Heer, dan door de Heilige Geest (I Korinte 12 : 3)? Wie gelooft mag **zeggen**: hoe is het mogelijk, Gods Geest woont ook in mij! Daarom is het strikt genomen ook zo'n rare **uitdrukking** (al **kun** je achtergrond goed plaatsen) om te spreken over 'wedergeboren christenen'. Je bent christen of niet. Een **christen** is iemand, die **met** de Heilige Geest gezalfd is. Anders moet je die naam niet gebruiken.

## De ervaring van de wedergeboorte

Veel christenen sterven **in de volle zekerheid** van het geloof.

Niet altijd. **Soms kun** je iemand horen zeggen, zelfs op zijn sterfbed, met een bepaalde **onzekerheid** in zijn stem: 'Ik heb nooit zo'n speciale diepe **bekeringservaring** meegemaakt. **Maar** ik houd wel echt van de Here Jezus'. Met de onuitgesproken **onrust** daarachter: zit het wel goed met mij? Kan het zonder mijn bijzondere **topervaring**? En: is mijn eigen onzekerheid niet het bewijs, dat er nog veel moet gebeuren?

Ik kijk dan graag **naar** de Dordtse Leerregels die bij **FvH** terecht zo'n prominente **plaats** innemen. En ik luister dan naar deze wijze woorden: 'Intussen getuigt de Schrift, dat de gelovigen in dit leven tegen allerlei zondige twijfel te strijden hebben en in zware aanvechting dit volle **geloofsvertrouwen** en deze zekerheid van de volharding **niet** altijd voelen. Maar **God**, de **Vader** van alle vertroosting, laat hen niet boven vermogen verzocht worden, want Hij zal met de verzoeking ook voor de uitkomst zorgen en Hij maakt door de Heilige Geest **hen** weer zeker van de volharding' (DL V, 11).

Daarom: al kan de ervaring van de **wedergeboorte** in het begin heel sterk **zijn**, die ervaring laat zich **ge-**

**lukkig** niet **beperken** tot het begin van het nieuwe leven.

Er zijn zelfs veel christenen die geen enkele bijzondere herinnering hebben aan dat begin. Misschien omdat het wonder van de tweede geboorte ingebed was in de vanzelfsprekendheid van de christelijke **geloofsopvoeding**. Moeten ze daar wakker van liggen?

Niet de herinnering aan je geboorte, maar het ervaren dat je hart klopt **maakt** je ervan bewust dat je leeft! Zo is het ook in de tweede geboorte. Het bij jezelf ontdekken van het feit dat je van **harte** gelooft en dat je echt Jezus Christus **liefhébt**, dat doet je dan beseffen dat je leven opnieuw is begonnen. 'Hoe de wedergeboorte in zijn werk **gaat**, **kunnen** de gelovigen in dit leven niet **volledig** begrijpen. intussen vinden zij rust in de wetenschappen **ervaring** (!), dat zij door deze genade van God van **harte** geloven **en** hun Verlosser liefhebben' (DL III/IV, 12,13).

## Wens

**Tenslotte** nog een wens. Wanneer **FvH** een **kritische** vinger legt bij het spreken over 'belofte en eis' in het doopformulier **kan** ik hem goed volgen (zonder dat ik **zijn** theologie daarachter overneem).

Na een **doopdienst**, enkele weken geleden, sprak een **zestienjarige** jongere me op precies datzelfde **punt** aan. 'U zegt wel, dat het verbond twee delen heeft, een belofte en een eis - maar als dat de twee pijlers zijn van het verbond, **dan** wordt het nooit wat me. Ik **kan** me **aan** die eisen nooit houden. **Dus** dan stelt **het** verbond **niks** voor.' Ik heb hem toen proberen uit te leggen, dat het verbond maar één **pijler** heeft: Gods **belofte**. En dat **die** **belofte** **is**: je wordt gereinigd van al je **zonden**. **En ook**: de Heilige Geest **wil** in je wonen. Je vernieuwen. Zo dat je als opnieuw geboren mens gaat willen wat God wil.

Maar het misverstand wordt kennelijk wel gewekt: belofte en eis als de twee benen waarop het

verbond loopt. God doet, ik moet, zo loopt het **goed**. Dat is **jammer**. Terwijl de **kinderdoop** zo **mooi** laat zien, dat ik vanaf het begin alleen maar gedragen wordt door Gods belofte. Er wordt aan een nieuw doopformulier gewerkt. Het **zou** goed zijn, wanneer op dit punt naar andere woorden gezocht zou worden. Waarin duidelijker uitkomt dat God **geéft** wat Hij eist.

*Ds. G. Gunnink is predikant van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort-West*

# GODS GEEST EN MIJN GEEST

R.J. Vreugdenhil



*Want de Geest doorzoekt alle dingen, zelfs de diepten van God. Wie toch onder de mensen weef, wat in een mens is, dan de eigen geest van een mens, die in hem is? Zo weef ook niemand, wat in God is, dan de Geest van God. Wij nu hebben de Geest uit God.*

1 Kor.2:10-12

Mijn geest. Dat is m'n diepste ik. Daar komt niemand bij. Niemand weet wat er echt van binnen in mij leeft, als ik het niet vertel. M'n innerlijk, daar kan niemand zomaar naar binnen kijken. Soms komen mensen heel ver. Het lijkt of ze dwars door me heen kijken. Toch blijven ze bij de buitenkant staan. Bij wat ik, bewust of onbewust, laat zien van mijn innerlijk. Ze kunnen ook niet direct mijn geest veranderen. Indirect wel. Maar niemand kan regelrecht bij mij binnenkomen op het diepste niveau van mijn geest, mijn ik, mijn innerlijk. Dat is mijn geest.

Gods Geest. Dat is zijn diepste innerlijk. Daar komt geen mens bij. Alleen de Geest weet tot in het diepst wie God is. Want de Geest doorzoekt alle dingen, zelfs de diepten van God. De diepte van liefde in het hart van God. De breedte van zijn genade. Ik kan daar niet binnenkomen. Ik heb alleen maar wat God tegen mij zegt. Wat God zelf over zich bekend wil ma-

ken. Maar de Geest van God kent Hem tot op het diepste niveau. Dat is de Geest van God.

En, o wonder!, God stuurt zijn Geest om op het niveau van mijn geest in mij te werken. Die diepte in mij waar niemand regelrecht bij kan, daar komt Hij binnen. Daar gaat Hij aan het werk. Hij gaat mijn geest beheersen. Direct. Mijn diepste ik wil Hij bepalen, beïnvloeden, in beslag nemen. Mijn diepe besef van wie ik ben, wil Hij laten beheersen door het diepe besef wie Hij is.

De Geest wil diep van binnen mij leren 'wat mij door God in genade geschonken is'. De Geest wil me leren wie Christus voor me is. Wat het betekent om 'in Christus' te zijn. De Geest van God, die de diepte van Gods genadige hart kent. Hij wil me leren over mezelf alleen maar te denken als 'ik ben van Christus'. Niet meer ik leef, met mijn geest. Maar Christus leeft in mij. Hij door zijn Geest in mijn geest. Als ik aan mezelf denk, denk ik aan Christus. Als ik naar mezelf kijk, zie ik een kind van God. Want de Geest getuigt met mijn geest, dat ik een kind van God ben. Diep van binnen mag ik dat weten en ervaren. Er is geen twijfel nodig. De Geest getuigt dat diep bij mij van binnen.

Wat een wonder. Gods Geest in

mijn geest. Uit de diepte van zijn hart naar de diepte van mijn hart. Machtig!

En indringend. Want als ik dit lees bij Paulus, dan denk ik: is dat ook zo? Bij mij? Diep bij mij van binnen?

Dan kan ik alleen maar bidden: O Heilige Geest, woon in mij, werk in mij!  
Amen

Ds. R.J. Vreugdenhil is predikant van de Gereformeerde Kerk van Langeslag.

Op de afbeelding is een  
afbeelding van een  
mens te zien.



# ZINGT DE HERE EEN NIEUW LIED!

K. van den Geest

## Wandelen met God

*Akelige discussies soms in de kerk. Op gemeentevergaderingen over liturgie of over 'de nieuwe gezangen'. Akelige debatten, waaraan eigenlijk maar een paar broeders meedoen. Die hun mening heel goed weten te zeggen. De rest zwijgt maar, Of nog vaker: men blijft maar Weg. Gemeente-avonden worden karig bezocht.*

*Hoe zit het met die 'rest'? Hebben we ons wel eens afgevraagd, waarom de meerderheid zwijgt? Of maar thuis blijft? Misschien hebben we daar ook al een afgerond oordeel over: die zijn laks, ongeïnteresseerd. Weet u 't zeker? Zouden er ook anderen kunnen zijn? Die wegblijven, omdat de sfeer op gemeente-avonden hen niet zo ligt? Dat gediscussieer, die katterige en aanvallende manier van praten. Dat in de verdediging gaan van een kerkenraad of commissie. Is dat nu inspirerend?*

Kan 't ook anders? Zeker. Je kunt andere werkvormen kiezen, waarbij iederéén de kans krijgt **zijn** mening te geven. Maar **ik wil** het nu niet over 'werkvormen' hebben. Belangrijker is onze innerlijke houding, de instelling van ons hart. Juist in verband met ons zingen, ook van "nieuwe gezangen". Het gaat dus niet over "de nieuwe gezangen", hot item in het kerkelijk leven. Maar over onze lofzang als wezenlijk element van ons geloofsleven. En daar moet je niet vooral over discussiëren, dat is allereerst gewoon gaan zingen.

Waarom? Omdat Gods Woord ons

duidelijk zegt: "Zingt de HERE een nieuw lied"? De beginwoorden van Psalm 98. **Lange tijd heb ik gedacht**, dat dit inderdaad een gebod, een opdracht is. Dat hield ik dan mensen voor, die hun mond stijf (stijfkoppig) dicht hielden bij een nieuw lied. Hun standpunt verschoof er meestal **geen centimeter van**. Ik zag in, dat 'gebod' hier niet het juiste woord is. "Zingt de HERE een nieuw lied", dat is meer een opwekking. Het is tegen elkaar zeggen: **kom** op, zing mee! Zullen we weer gaan **zingen**?

Een opwekking is wat anders **dan** een gebod. Een opwekking vindt

gehoor als er een **klankbodem** voor is. Een voorbeeld. Het is prachtig weer. "Ga je mee naar het strand?", wordt gezegd. Wie 'nee' zegt, **ont-**moet bevreemde gezichten: **wat** is er met jou aan de hand, voel je je niet lekker of zo?

"Zingt een nieuw lied" is net zo iets. Daarover ga je **niet** discussiëren, dat past daar gewoon niet bij. Is iets een **opdracht**, dan 'moet' het. Maar een opwekking, die vindt **gehoor als ze** je hart raakt. Net als bij dat zaad van de Zaaier, dat in goede aarde viel. Dan is het **niet** 'moeten' maar zelf 'willen'. Dan is het niet opgelegd, maar komt het van binnenuit! Een **opwekking** appelleert **ergens aan**, zoals een snaar gaat resoneren bij een bepaalde toon. Staat de snaar **niet goed** gespannen, dan blijft hij **stil**. Is er geen klankbodem, dan blijft een opwekking onbeantwoord en blijven monden dicht. Is die klankbodem er wel, dan ga je **er niet over praten**, dan ga je 't gewoon echt **doen**.

Wat is **dan** die klankbodem, die snaar? De opwekking vindt gehoor bij **mensen** die vol zijn van vreugde en **dank**, van bewondering en ontzag. Voor hun grote **God**, zijn liefde en genade, **zijn** kracht en wonderen. In Psalm 98 is het vol zijn van **wat** God deed, doet en zal doen. Zijn daden en **beloften**. Ben je daar vol **van**, dan kom je woorden te kort. Daarvoor zoek je steeds **nieuwe** woorden.

Waarom? Dat is **aan** verwondering eigen. Verbazing, verrassing, het zijn overweldigende **ervaringen**. Je probeert er uiting aan te geven, **zoekt** woorden. Maar die woorden voldoen niet. Spreken over de **allerhoogste** God, dat kan slechts in woorden die **ontoereikend** zijn. Na





een aantal keren zijn nieuwe woorden versleten, cliché geworden. Ze 'doen' het niet meer zo goed. Eén van de grootste bedreigingen voor onze omgang met God. Want dan verschaalt je lofprijzing, dan verschrompelt het geloofsleven. Niemand wordt warm van binnen bij de eindeloze herhaling, van **dierbare** volzinnen. **Het** worden woorden, woorden, woorden, gepraat zonder **zeggingskracht**, en dat terwijl het gaat om ons omgaan met de **Here** zelf!

**Dan zijn** nieuwe woorden nodig, en telkens weer nieuwe (en soms ook herontdekte oude), om te **tasten naar de werkelijkheid van immense rijkdom** en glorie die eraan 'beantwoordt'. Die werkelijkheid is die van wat **God** deed, doet en zal doen. Daarover gaat 't in **Psalm 98**. In de **verzen 1 tot en met 3** zien we die **blik** naar achteren: wat God deed in de geschiedenis, de bevrijding van zijn volk. In het tweede deel, vooral vers 9, zie je die **blik naar voren**: naar Gods nieuwe wereld, waar gerechtigheid woont. Daarover raakt Gods volk nooit uitgesproken en **-gezongen**. Dat is zelfs essentieel, dus onmisbaar voor geloven. Niet alleen om die verwondering levend te houden, **ook** omdat de tijd waarin mensen **leven** zich voortdurend ontwikkelt. Wij spreken niet meer met elkaar in Oud-Nederlands en de Statenvertaling voldoet niet meer. **Omdat** het onze leefwereld niet is. We herkennen ons er niet in. Verouderde woorden verliezen hun zeggingskracht. Dat is juist **ook één van de belangrijkste** redenen, waarom er gepreekt moet worden. Preken van veertig jaar terug **kun** je niet meer houden. Ze 'doen' mensen die midden in **het** leven van nu staan niets meer. Preken is meegaan met de tijd, beter: het aloude Woord meenemen in de tijd. **Ook** onze lofprijzing zoekt naar de eeuwige God, ernaar verlangend dat Hij meegaat met ons in de tijd. Zo **herkennen** we Hem zelf in onze eigen taal en leefwereld.

Nogmaals, dit is **geen** pleidooi voor **het** invoeren van bepaalde liederen, of het nu is uit Liedboek of **Opwekkingsbundel**. Het gaat me om wat **Psalm 98** ons in het hart wil leggen. Deze en vele andere psalmen verbinden ons mei ons voorgeslacht, Gods volk van het Oude Testament. We herkennen **ons** eigen leven in de geschiedenis van Israël. En van Gods daden daarin: zijn trouw aan falende mensen. Bij de Psalmen kijken **we** dus vooral terug: naar wat God deed.

Bij gezangen is er veel meer de **verbondenheid** naar voren. Let er maar eens op, hoeveel liederen ook onze **toekomstverwachting onder woorden brengen**, of spreken over de verbondenheid van de **kerk** op aarde met **Gods** kinderen in de hemel. "Een wolk van Godsgetuigen **omringt** ons in de strijd"!

**Psalm 98** is zo een voorbeeldlied, **waarin** die verbondenheid naar achteren en naar voren beide tot uiting komen. "Hij **komt**, **Hij** komt een nieuwe wereld stichten, gegrond op zijn rechtvaardigheid"!

**Een** model-lied, dat ons **aanreikt** hoe we onze lofprijzing voortdurend gaande kunnen **houden**. Als een hoogtepunt in ons omgaan met de **HERE**. Waarin we uiten, dat we gedenken en verwachten. Om **wie** Hij is, was en zijn **zai**.

Zo groeit onze omgang met Hem, die te prijzen is tot in eeuwigheid. Ja, w lang zullen woorden **ontoe-reikend** zijn! **Zullen** we nodig hebben nieuwe woorden te zoeken! Kun je je dat voorstellen? In dat perspectief is onze **lofprijzing** nog maar net **begonnen**! In dat perspectief mag onze lofprijzing dus voortdurend groeien. Door de Geest van **Pinksteren**, die de voedingsbodem, **klankbodem** voor Gods lof in onze

harten legt. Dan reageren die harten op die **opwekking**: **kom, zing mee**, zoek weer woorden onze machtige God, de Vader van **Christus**, te prijzen!

*Ds. K. van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk van Hengelo*



## Persbericht

Tot quaestor van de Generale Synode van de gereformeerde Kerken vrijgemaakt, bijeen te Leusden is benoemd

dhr. H.B. Smit  
Rozenhaag 15  
3831 CA Leusden  
Tel.: 033 - 494 15 90  
Rabobankrek. 38 59 31 565, t.n.v.  
GS Leusden, plaerz.

Tot secundus is benoemd:  
P. Mars  
Rozengarde 24  
3831 CD Leusden  
Tel.: 033 - 494 73 52

Heeft u wel eens overwogen om een abonnement op DE REFORMATIE te nemen?

**Bel 0113 - 21 55 91**



# DE VERVULLING MET DE HEILIGE GEEST

A.N. Hendriks

## A achtergronden

*Het werk van de Heilige Geest kent vele aspecten. Niet zonder reden gebruikt het Nieuwe Testament verschillende woorden, om ons te verkondigen wat de Geest van Christus aan en in Gods kinderen doet. In dit artikel willen wij aandacht geven aan de vervulling met de Heilige Geest.*

### Vragen

Wij komen namelijk in de Schrift meer dan eens tegen dat gelovigen met de Geest 'vervuld' worden of **zijn**. Op de Pinksterdag worden 'allen' vervuld met de Heilige Geest (Hand. 2:4). Later worden **leerlingen**, die op Pinksteren reeds vervuld werden met de Geest, opnieuw vervuld (Hand. 4:31). Petrus spreekt 'vervuld met de Heilige Geest' (Hand. 4:8). Van Stefanus wordt gezegd dat hij een **man** 'vol van geloof en Heilige Geest' is (Hand. 6:5). Hetzelfde horen wij ook van **Barnabas** (Hand. 11:23). Tot gelovigen die de Geest reeds bezitten, zegt Paulus: "...wordt vervuld met de Geest" (Ef. 5:18). Wat bedoelt Paulus en wat moeten wij onder die vervulling met de Heilige Geest verstaan? Hoe kan het dat mensen die reeds met de Geest vervuld werden, opnieuw vervulling ontvangen?

Op deze vragen willen wij een antwoord zoeken.

### Onderwijs uit het Oude Testament

Blijvende aanwezigheid  
Op zoek naar de betekenis van het vervuld worden /zijn met de Heilige Geest, is het onzes inziens van belang het Oude Testament te laten spreken. Wij ontdekken dan namelijk hoe geschakeerd in intensiteit de werking van de Heilige Geest is. J.A. Heyns benadrukt dat de aanwezigheid van de Geest in het le-

ven van Israël niet te betwijfelen is, maar stelt tegelijk dat het hier gaat om een 'onvolledige en onderbroken vorm'. Dat zou dan kenmerkend zijn voor de tijd van het oude verbond. Wat het laatste betreft menen wij dat de Schrift anders spreekt. Ook Israël heeft een blijvende aanwezigheid van de Heilige Geest mogen kennen. Bij de uittocht gaf God zijn volk **zijn** goede Geest om het te onderrichten (Neh. 9:20) en later **vermaande Hij het door zijn** Geest door de dienst van profeten (Neh. 9:30). Toen Israël Egypte verliet, stond Gods Geest in hun midden (Hag. 2:6). Israëls **hardnekkige** ongehoorzaamheid wordt dan ook getypeerd als een bedroeven van de Heilige Geest (Jes. 63:10). Wat van het volk gezegd wordt, geldt ook van de individuele gelovige. David bidt namelijk in Psalm 51:13: "en neem uw **Heilige Geest niet** van mij".

#### Bijzonder

Uit deze Schriftplaatsen blijkt onmiskenbaar dat de werking van de Geest onder het oude verbond niet slechts incidenteel en fragmentarisch is geweest. De Heilige Geest was **bestendig** onder Israël werkzaam, om geloof en gehoorzaamheid te werken. Naast deze bestendige **werkzaamheid van de Geest** is er duidelijk sprake van een bijzondere werkzaamheid bij personen, die tot een speciale dienst geroepen worden. Zo is de Geest op Mozes

(Num. 11:17), met Saul en David (1 Sam. 16). Jozua heet een man 'met Geest vervuld' (Num. 27:18). Besaleël is tot werk aan de tabernakel door de Here geroepen en is daartoe met Gods Geest vervuld (Ex. 31:1, 2). Speciaal van de profeet geldt dat hij 'de man van de Geest' is (Hos. 9:7). De Geest is op Elia en Elisa (2 Kon. 2:9, 15). Micha is 'vol van kracht, van de Geest des HEREN' om Jakob **zijn** overtrekking **aan** te zeggen (Mich. 3:8).

#### Incidenteel

Ook hier kan gesproken worden over een voortdurende werkzaamheid van de Heilige Geest, die mensen in staat stelt een bijzondere roeping te vervullen. Heel duidelijk blijkt dit uit wat Micha zegt. Hij is vol van kracht om zijn werk als profeet te doen, doordat hij vol is van de Geest van de HERE. Maar wij horen in het Oude Testament ook, hoe de Heilige Geest op een meer **incidentele** en zeer **intensieve** manier mensen in dienst kan nemen. De Geest 'komt over' Bileam en doet hem profeteren (Num. 24:2). De Geest **'komt** over' de boden van Saul, waardoor zij in geestvervoering geraken (1 Sam. 19:20). De Geest 'grijpt' Saul 'aan', zodat hij in heilige toorn ontsteekt (1 Sam. 11:6). De Geest 'trekt' Gideon 'aan' om de vijanden het land uit te jagen (Richt. 6:34). De Geest 'vervult' Amasai, de aanvoerder van de dertig mannen om David te bemoedigen (1 Kron. 12:18). De Geest 'valt op' Ezechiël om het huis van Israël het oordeel aan te zeggen (Ezech. 11:5). Bijzonder in de geschiedenis van de richter Simson horen wij over deze meer incidentele en tegelijk zeer intensieve werkzaamheid van de Geest van God. Simsons grote daden blijken voluit te danken aan een bijzondere inwerking van de Geest op





hem. De Geest van de HERE 'grijpt' hem 'aan'. Daardoor is Simson in staat een jonge leeuw te verscheuren (Richt. 14:6); dertig Filistijnen te doden (Richt. 14:19); **touwen** en banden te verbreken (Richt. 15:14).

### *Niet uniform*

Wij zijn op zoek naar de betekenis van wat het Nieuwe Testament zegt over de vervulling met de Heilige Geest. Op die zoektocht kunnen wij leren van Gods openbaring in het Oude Testament. Uit wat wij vonden kan duidelijk zijn dat de werking van de Geest niet uniform is, maar verschil kent in omvang, & *zaamheid* en *intensiteit*. De Geest van God is onder heel Israël werkzaam, maar Hij kan ook 'op' of 'met' personen zijn op een bijzondere manier, omdat zij tot een speciale taak geroepen worden. Nog weer anders werkt de Geest, wanneer Hij incidenteel en zeer intensief mensen 'aantrekt' of 'aangrijpt' of 'vervult' of op hen 'valt' en hen tot heel bijzondere dingen in staat stelt.<sup>2</sup> Dit onderwijs uit het Oude Testament kan ons helpen om te gaan verstaan wat het Nieuwe Testament bedoelt met het vervuld zijn/worden met de Heilige Geest.

## Het getuigenis van het Nieuwe Testament

### *Taak*

Wanneer wij nagaan wat het Nieuwe Testament zegt over het vervuld worden/zijn met de Heilige Geest, blijkt dat daar op zeer onderscheiden manier over gesproken wordt. Allereerst horen wij hoe mensen met de Geest vervuld worden, om een bepaalde taak te verrichten. Dat is iets dat we ook in het Oude Testament tegenkwamen. Johannes de Doper is, reeds van de moederschoot aan, vervuld met de Heilige Geest, om profeet van de Allerhoogste te zijn (Luk. 1:15). Elisabeth wordt met de Geest vervuld, om de moeder van haar Heer te begroeten (Luk. 1:41). Zacharias wordt met de Geest vervuld en zingt zijn profetische lofzang (Luk. 1:67). Petrus kan aan de oudsten en oversten de naam van Jezus Christus verkondigen, omdat hij vervuld

is met de Heilige Geest (Hand. 4:8). Stefanus getuigt voor de Raad, terwijl hij 'vol' van de Heilige Geest is (Hand. 7:55). De discipelen spreken het woord van God met vrijmoedigheid, doordat zij vervuld worden met de Geest (Band. 4:31).

### *Messias*

Wat bij gelovigen incidenteel kan gebeuren, is bij Jezus als Messias permanent. De Geest die bekwaamt tot een bijzondere dienst, 'rust' op Hem (vgl. Jes. 11:2), is 'op' Hem gelegd (vgl. Jes. 42:1). Johannes krijgt te horen dat voor de Messias kenmerkend is dat de Geest op Hem neerdaalt 'blijft' (Joh. 1:33). Alles wat Jezus doet als Messias, doet Hij 'vol van de Geest' (Luk. 4:1) en 'in de kracht van de Geest' (Luk. 4:14). Het is dan ook door de Heilige Geest dat Hij de boze geesten uitdrijft (Mat. 12:28). Christus kan het werk van de Vader doen, doordat Hij permanent vervuld is met de Heilige Geest. Juist daardoor is wat Hij doet, heilig en onberispelijk. Zo zegt Hebr. 9:14 samenvattend dat Christus Zichzelf 'door de eeuwige Geest' als een smetteloos offer aan God heeft gebracht.

### *Pinksteren*

De uitdrukking 'vervuld worden met de Heilige Geest' komen wij ook tegen, wanneer Lukas beschrijft wat er op Pinksteren in Jeruzalem met de discipelen gebeurt. Wij lezen namelijk dat allen vervuld werden met de Heilige Geest. In Jeruzalem wordt het woord van de Doper werkelijkheid: Jezus zal dopen met de Heilige Geest (vgl. Joh. 1:33). Pinksteren is het feest van Christus, die de belofte van de Geest op de zijnen uitstort (vgl. Hand. 2:33). Hij, die de Geest 'niet met mate' ontving (Joh. 3:34), doet nu ook zijn gemeente delen in de volheid van die Geest (vgl. Joh. 7:38, 39).

De discipelen deelden als gelovigen reeds in de werking van de Geest. Wij herinneren hier aan wat wij vonden in teksten als Nehemia 9:20; Haggai 2:6; Jesaja 63:10. Alle geloof is ook vóór Pinksteren vrucht van de Geest geweest! Maar op Pinksteren ontvangen de leerlingen de Geest in een volheid en

overvloed, die zij tevoren niet kenden. Het woordje 'uitstorten' dat Petrus gebruikt (Hand. 2:33), wijst daarop. Lukas geeft deze volheid en overvloed weer met de uitdrukking 'vervuld worden met de Heilige Geest' (Hand. 2:4), waarbij ook opzienbarend is dat 'allen' vervuld worden. Wat onder het oude verbond enkelen te beurt viel, wordt nu het deel van alle discipelen. Daarbij gaat het nu niet meer om een vervulling met de Geest enkel met het oog op een te verrichten specifieke taak.

In het licht van Schriftwoorden als Johannes 1:33 en Johannes 7:38, 39 en vooral in het licht van Petrus' spreken over 'de gave' van de Heilige Geest en 'de belofte' (Hand. 2:38, 39, vgl. voor 'de belofte' Hand. 1:4; 2:33),<sup>3</sup> zullen wij bij deze vervulling mogen denken aan een vol worden met de Geest, die Paulus later noemt 'de Geest van het zoonschap' (Rom. 8:15), de Geest die doet delen in de weelde van het kingschap van God.

### *Heilshistorisch*

L. Floor stelt terecht met het oog op Handelingen 2:4 dat bij Lukas de doop met de Heilige Geest en de vervulling met de Heilige Geest zeer nauw aan elkaar verbonden zijn en praktisch samenvallen.<sup>4</sup> Christus doopt zijn gemeente met de Heilige Geest. De Geest wordt uitgestort in volheid en overvloed. Van nu af aan mag de gemeente vervuld zijn met de Heilige Geest! Doordat Lukas het gedoopt worden met de Geest vervuld worden met de Geest praktisch laat samenvallen en juist dat vervuld worden van allen als het bijzondere van het Pinkstergebeuren noemt, kunnen wij zeggen dat het in Handelingen 2:4 om een heilshistorische gaat. De discipelen ontvangen voor het eerst een volheid met de Geest, die voortaan het deel van de gelovigen mag zijn.

### *Levenswandel*

Hoe onderscheiden het Nieuwe Testament over de vervulling met de Heilige Geest spreekt, blijkt ook in Efeziërs 5:18, waar de vermaning klinkt: 'En bedrinkt u niet aan wijn, waarin bandeloosheid is,



maar wordt vervuld met de **Geest**'. Het gaat hier niet om een vervulling met het oog op een bijzondere **taak**. Paulus' oproep staat in een context vol concrete **vermaningen**. De vervulling met de Geest komt hier naar voren als noodzakelijk voor een echt *christelijke levenswandel*. Wie wil wandelen als een kind van het licht (Ef. 5:8), moet bij voortduur vervuld worden met de Geest. De werkwoordsvorm die Paulus hier gebruikt, wijst op iets dat steeds **weer** gebeuren moet. Paulus bezigt het vervuld worden hier anders dan Lukas het doet in Handelingen 2:4. Het gaat nu niet om een eerste ontvangst van de Geest van Pinksteren, maar om een oproep om zich door de Geest, die in de gelovigen woont (vgl. Ef. 1:13; 2:22), te laten vervullen. Uit de vergelijking die de apostel maakt, wordt ons duidelijk waar het in dit vervuld worden **met** de Geest om gaat. "Zoals de wijn waarmee iemand zich **volgedronken** heeft, die mens brengt onder de **invloed** en de macht van de drank, zo moeten de lezers **komen** onder de macht van de heilige **Geest**".<sup>5</sup> Het gaat kennelijk om een *geheel* door de Geest in beslag genomen worden, om **een** beheerst worden door zijn macht en **kracht**.<sup>6</sup>

#### Bevel

Uit Paulus' oproep wordt ook duidelijk dat niet elke gelovige zonder meer **vervuld** is met de **Geest**.<sup>7</sup> Wij kunnen de Geest **bedroeven** (Ef. 4:30), wij kunnen Hem **ook** uitdoeven (1 Tes. 5:19). Er kan een levenshouding zijn, waarbij wij van veel vervuld zijn, maar niet van de Heilige Geest. **Omdat** de apostel van deze donkere mogelijkheden weet, roept hij **ons** op te leven uit de weelde van Pinksteren (vgl. Hand. 2:4), en ons steeds weer in beslag te laten nemen door de Geest. Het is **niet naar** de **Schrift** wanneer sommige charismatische christenen de vervulling met de Geest zien als een eenmalige, heel **bijzondere** ervaring, die voor hen dan gelijk is met 'de doop met de Heilige Geest'.<sup>8</sup> De vervulling met de Geest blijkt in **Efeziërs** 5:18 iets te zijn, dat in het leven van een **christen** *steeds* weer gebeuren

moet, wat steeds weer gezocht moet worden. Daarbij moet het ons treffen dat Paulus hier in de bevelvorm **spreekt**. "Het werk **van** de Geest wordt tot een gebod voor de **gelovige**".<sup>9</sup> De apostel verkondigt de vervulling als **een** daad van God. **Tegelijk** komt het als een opdracht naar ons toe. Wat sedert Pinksteren mogelijk is, moet in ons leven nu ook werkelijkheid **zijn**. Wij behoren steeds weer vervuld te zijn met de Heilige Geest. Dan **kunnen** wij waarlijk christen **zijn** (vgl. de context van Ef. 5:18). Dan **kunnen** wij ook bijzonderetaken **vervullen** in **Gods koninkrijk** (vgl. Hand. 4:8; 7:55).

### Door het geloof

Aan het slot van onze zoektocht naar de betekenis van het **vervuld worden/zijn** met de Heilige Geest, **moet** nog even de vraag aandacht hebben: hoe krijgen wij **daaraan** deel, hoe worden wij mensen, vol van de Geest?

In charismatische **kringen** kent men een 'weg', om het 'meerdere' van de Geest, de vervulling, te ontvangen. Er moeten stappen worden **gezet**, waarbij genoemd worden: het jezelf reinigen van bewuste zonde; de volledige overgave; het volhardend gebed. Deze stappen **krijgen** het karakter van voorwaarden, waaraan voldaan moet **worden** om de kracht van de Geest te ervaren.<sup>10</sup> Deze **weg** naar het meerdere van de Geest valt niet samen met het geloven in de Here Jezus.

Tegen deze voorstelling moet ernstig bezwaar aangetekend worden. Men spreekt hier niet recht over de verhouding Geest en geloof! Het Nieuwe Testament leert namelijk zo duidelijk dat juist het geloof in de Here Jezus de weg is om de Heilige Geest te **ontvangen**. Door te geloven zijn de Efeziërs verzegeld met de Geest der belofte (Ef. 1:13). Paulus spreekt over een ontvangen van de Geest door het geloof (Gal. 3:14). **Herman Ridderbos** concludeert ten aanzien van de brieven van Paulus: "Nadere beschouwing van de uitspraken, die over het nieuwe leven door de Geest handelen, doet ons zien, dat het ook hier het geloof is waardoor, d.w.z. in de

weg waarvan, de Geest Zich in al zijn **werkingen** en gaven aan de mens meedeelt en hem aldus het nieuwe leven deelachtig **maakt**".<sup>11</sup> Om met de Geest **vervuld** te worden behoeven wij niet een bijzondere **weg** te gaan. Wij hebben **ook** de volheid van de Geest in Christus (vgl. Kol. 1:25; 2:10). Dat betekent: hoe meer wij door het geloof met deze Christus verbonden zijn, des te rijker zal de kracht van de **Geest** zich in ons openbaren. Het geheim van het vol **zijn** met de Heilige **Geest** is het geloof in Hem, die de gave van de Geest voor ons **verwierf**!

<sup>1</sup> Vgl. J.A. Heyns, *Dogmatiek*, Pretoria<sup>2</sup> 1981, p. 294.

<sup>2</sup> J.H. Scheepers, *Die Gees van God en die gees van die mens in die Ou Testament*, Kampen 1960, **merkt** op: Bij die geskiedskrywers wat besonderhede vertel, sal die sporadiese werksaamheid van die gees op sekere individue die grootste aandag geniet. Als latere persone terugkyk, sien hulle die geskiedenis in sy breë perspektief en dan verhaal hulle nie die sporadiese werksaamhede van die gees nie, maar sy kontinuele werksaamheid dwarsdeur die 'opvallende' geskiedenis, Jes. 63:10 v, 14; Hag. 2:5..." (p. 199).

<sup>3</sup> Bij 'de belofte' zullen wij zeker mogen denken aan wat beloofd wordt in bijv. Ezech. 36:27; Joël 2:28; Zach. 12:10.

<sup>4</sup> L. Floor, *De doop met de Heilige Geest*, Kampen 1982, p. 118.

<sup>5</sup> L. Floor, *Efeziërs. Eén in Christus*, Kampen 1995, p. 182.

<sup>6</sup> J. van Bruggen, *Lucas. Het evangelie als voorgeschiedenis*, Kampen (1993), verwijst bij 'vol van de Heilige Geest' naar uitdrukkingen als 'vol list', Hand. 13:10, en 'vol toom', Hand. 19:28, en zegt: Jezus wordt nu door de Geest 'beheerst' (p. 116). Vgl. C. Delling, *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, VI, o.J., p. 290.

<sup>7</sup> Opmerkelijk is dat bijv. van Barnabas uitdrukkelijk gezegd wordt dat hij een **man**, vol van de Heilige Geest was, Hand. 11:23.

<sup>8</sup> J.W. Maris, *De charismatische beweging en wij*, 1996, zegt: "In de charismatische literatuur wordt de vervulling met de Heilige Geest soms onderscheiden van – en soms ook gelijkgesteld met – de doop met de Heilige Geest. Een gelijkstelling is er vooral wanneer bij de doop met de Heilige Geest gedacht wordt aan een herkenbare ervaring op een bepaald moment" (p. 37).

<sup>9</sup> J.P. Versteeg, *De Geest en de gelovige*, Kampen 1976, p. 25.

<sup>10</sup> J.W. Maris, *Geloof en ervaring. Van Wesley tot de pinksterbeweging*, Leiden 1992, **merkt** op: deze voorwaardende leer vertoont 'een arminiaanse kek' (p. 120). Op de achtergrond staat de arminiaanse denkwijze van I. Wesley, die doorspeelt in charismatische kring.

<sup>11</sup> Herman Ridderbos, *Paulus. Ontwerp van zijn theologie*, Kampen 1966, p. 253, 554.

*Dr. A.N. Hendriks is predikant van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort-Centrum.*



# HET IS NU EEN TIJD OM POLITIEK TE SPREKEN 2

A.J. Verbrugh

**S**enleving

*Bij het samen opgaan van GPV en RPF zitten de doorsnee GPV-leden met hun twee of drie generaties GPV-historie in de botten al jaren passief in de wachtkamer. Ze worden steeds rustiger en zij zullen spoedig indutten. Op de laatste jaarvergadering van het GPV waren slechts 74 verenigingen afgevaardigd. Maar voordat er nog meer zijn ingedut moet hun belangstelling toch wel uitgaan naar wat beide partijen samen gaan najagen. Is zulke belangstelling echter nog nodig? Na de twee gemengde bestuurlijke werkgroepen die ons inlichtten over grondslagwijziging, mogelijke fusie en politieke visie, zijn er alweer nieuwe werkgroepen ingesteld om ons voor te lichten over wat we gaan doen. Maar met de hoop toch wat meer leven in de principieel-politieke brouwerij te kunnen brengen, wijzen we hier op een paar problemen en mogelijke oplosrichtingen, waarvoor wij als aanhangers van een vrije christelijke staat (zie de bijdrage van vorige week) komen te staan.*

## Invloed van een representatie van de mensen gewenst

Ons bezwaar tegen de God nege-  
rende structuur van de verstandsde-  
mocratie van Locke tot heden be-  
treft niet de parlementaire inrich-  
ting van de staat. Reeds jaren gele-  
den hebben we uitvoerig onze voor-  
keur voor openheid en parlementai-  
re stelsels (met vrije verkiezingen)  
met argumenten laten blijken (Uni-  
verseel en *Antirevolutionair I*,

Vuurbaak 1980, blz. 170).  
Vandaag pleiten wij voor meer  
openheid en parlementaire invloed  
van het ledenbestand ook binnen de  
partijen. Deze zou in de plaats moe-  
ten komen van het vandaag in bre-  
de kring bekritiseerde, te regentes-  
ke beleid van verambtelijke politie-  
ke elites binnen de partijen (zie  
bijv. recent prof. S.W. Couwenberg  
in de *Volkskrant* van 17 mei). De  
ambtelijke elites veroorzaken ver-  
vreemding en ongeïnteresseerdheid  
van de leden, en misschien ook wel

van GPV-leden. Daarom zetten we  
vraagtekens bij het steeds weer in-  
stellen van gemengde commissies  
als het om principiële onderwerpen  
gaat. Als iemand op persoonlijke ti-  
tel een voorstel doet, kunnen partij-  
leden proberen zijn voorstel pu-  
blik te corrigeren, te amenderen of  
te kritiseren. Maar als ten gemeng-  
de commissie met conclusies komt,  
is discussie veel moeilijker. Want  
als je dan wilt kritiseren, kritiseer je  
niet één persoon, maar een hele  
commissie met leden die vastzitten  
aan hun onderlinge compromissen  
en afspraken. Bovendien krijgen  
zulke afspraken gauw het karakter  
van ambtelijke taai-taai. Daarom  
hebben we bepleit dat het gezamen-  
lijke en uitvoerende bestuur van  
een gewenste combinatie van GPV  
en RPF regelmatig wordt onder-  
worpen aan het vertrouwensoordeel  
van een openbare vergadering (par-  
lement of 'assemblee') van repre-  
sentatieve afgevaardigden van bei-  
de partijen. Hiervan kan een ge-  
zond- en wakker makende invloed  
op het beleid uitgaan.

## Om de instemming van de kiezers

Uiteraard is het nodig dat ons plei-  
dooi voor de erkenning van de eer  
en betekenis van God door de pu-  
blieke overheden instemming van  
de kiezers krijgt.  
Na de Kamerverkiezingen van '98  
hebben we eens uitgelegd dat je  
daarbij niet hoeft te wachten tot alle  
kiezers hetzelfde geloof belijden.  
Ook van de overheid die het politi-  
ieke leven bestuurt wordt dit niet  
gevraagd. Maar wel wordt iets ge-  
vraagd dat meer beperkt van aard  
is, namelijk dat de overheid handelt  
naar een christelijke wereldbe-





schouwing die overeenstemt met de Schrift.

We zullen nu niet een beschrijving herhalen van de mogelijkheden die er kunnen zijn om hierover met aanhangers van **bijv.** (al dan niet **voormalige**) 'paarse' partijen van gedachten te wisselen. We verwijzen hiervoor naar De *Reformatie* van 27-6-1998 (Christelijke wereldbeschouwing ook geschikt voor de aanhang van 'paars'). We **schreven** dat dit **onderwerp** verdient te worden opgepakt in de discussie. Misschien is dit ook de bedoeling van de 'missiegroep' die (blijkens een **interview** met Thijs van Daalen in het Ned. Dagbl. van 8 mei) de besturen van GPV en RPF hebben ingesteld. Zoals gezegd denken we dat het 'spetterender' zou **zijn** geweest als eens een bestuurslid op eigen titel een duidelijke verklaring hierover gaf of schreef. Maar wie weet, wat er **straks** toch nog gaat schitteren.

## Islam

We kunnen ook vragen of politiek volgens een christelijke wereldbeschouwing wel aanvaardbaar is voor Nederlanders die **moslim** zijn. Het antwoord is ja. In het openbare politieke gesprek vragen we aan moslims **niet** of ze zich tot christen willen bekeren. Maar als er moslims zouden zijn die **evenals** wij de mening bezitten dat een God negerende **democratie** ernstig **tekort** schiet, kunnen zij daarom **nog** niet **vragen** dat er een gedeeltelijke **moslim-democratie** (indien bestaansbaar) komt. En dit niet alleen omdat Nederland **nooit** tot de 'hartlanden' van de Islam behoorde. Maar bovendien **voegt** de Islam aan zijn 'sjaahaada', de universele geloofsbelijdenis dat er geen god is dan De God, iets toe dat **helemaal** niet universeel is en alleen voor moslims aanvaardbaar. Deze **toevoeging** is 'Mohammed is **zijn** profeet'. Slechts het begin van de 'sjaahaada' (maar dus zonder de 'toevoeging') kan parallel gaan met hetgeen wij van de overheid vragen. Er is echter nog iets anders. We le-

ven in een niet-wettische, vrije samenleving zonder publieke voorschriften voor vasten, voedsel, reiniging, enz. en zonder tal van andere speciale regels die **men** onder de Islam vaak essentieel acht. Om zowel zulke wettische publieke voorschriften te **vermijden** als om het vandaag ook door veel moslims afgewezen libertinisme en **consumentisme** tegen te **gaan**, is erkenning van de **christelijke** vrijheid als onderdeel van een gewenste politieke visie op de samenleving onmisbaar. Dit is de vrijheid van de mens die door zijn rechtvaardiging in Christus **vrij** is gemaakt van de slavernij van de wet (Gal. 5:1). **Het christelijk leven** kan zich **dan** spontaan (door de Geest van Christus geheiligd; uit dankbaarheid) ontwikkelen. En wel in de richting van Gods **wil** die is samengevat in het grote gebod van de liefde tot God en tot de naaste (Matt. 22:27-30) en die is **ontvouwd** in de Tien Geboden. Dit is onderdeel van een christelijke wereldbeschouwing. We menen dat ook een moslim die verbetering van het Nederlandse **politieke** bestel voorstaat, uit politieke overwegingen met de uitkomst hiervan kan instemmen.

## Cultureel gemengd samenleven en het gelijkheidsbeginsel

Het kernpunt van een constitutionele **christelijke** staat en publieke **samenleving** mag niet als een kroonjuweel van het GPV in een gesloten doos belanden. **Daarom** is nodig dat het steeds verbonden blijft met **andere, hiermee samenhangende actuele programpunten**. De verbetering die uitvoering van **zulke** **programpunten** meebrengt, kan instemming met het kernpunt bevorderen. We besluiten daarom met een **vingerwijzing naar een actueel programpunt**. Als voorbeeld kiezen we de positie van **immigranten**.

Volgens recente prognose van het CBS zal in 2015 Nederland 12% niet-westerse allochtonen tellen (vandaag 7%). Vanwege het hoge-

re geboortecijfer en de concentratie in **steden** is van de totale **bevolking** van primaire scholen in Amsterdam 55% **allochtoon**. Hieraan ontleen zowel allochtonen als autochtonen krasse **uitspraken**. Ç. Çörüz (Stichting leerstoel Islam van Univ. van Amsterdam): het 'moeten integreren' in de Nederlandse cultuur is ondemocratisch. Ieder heeft keuzevrijheid voor de cultuur die hij wil accentueren. J. Jansen van Galen die prof. H. Entzinger weergeeft: Als de **cultuurverschillen** worden **geinstitutionaliseerd** (Marokkaanse scholen, Hindoeistaans bejaardenhuis, **Turks** voetbalelftal) en een soort zelfbestuur verwerven, wordt het **Zuid-Afrika** van de apartheid benaderd. **Socioloog** prof. C.J.M. Schuyt: **vanouds vervagen** **gemengde** huwelijken de grenzen tussen de culturen. Trouwens **elk** huwelijk is 'gemengd', **namelijk** tussen de cultuur van de een en die van de ander. **NRC-columnist Anil Ramdas**: Nederland is in 20 jaar door de migratie in een andere samenleving veranderd en toe **aan** een **herbeschouwing**. De Kosovo-oorlog is tegen etnische (culturele) zuiverheid en de Navo kondigt **met** een vuistslag af dat de moderne staat **multicultureel** zal **zijn**. **Mensen** moeten **door** elkaar leven ook **als** ze **van** cultuur verschillen. De wereld heeft nu gezegd dat **samenlevingen** **gemengd** zullen zijn, **en** anders **niet zijn** (*CD/Actueel*, 17-10-98; 13-3-99; *Volkskrant*, 28-3-99; *NRC Hbl.* 19-4-99; *Groene Amsterdammer*, 28-4-99).

Nu beroept de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring (1776), die is opgesteld volgens de inzichten van de Verlichtingsdenker John Locke, zich op de 'Laws of Nature and of Nature's God' (natuurrecht en de God van de natuur). Daarna zegt ze dat het duidelijk is 'that **all** men are **created equal**' (alle mensen **zijn** gelijk geschapen). Dit **gelijkheidsbeginsel** keert o.m. terug in art. 1 van de Universele Verklaring van mensenrechten: alle mensen worden **vrij** en gelijk in waardigheid en rechten geboren, **en** moeten



zich in een geest van broederschap gedragen (Ver. Naties, 1948). Dit beginsel is ook **aanleiding** voor de drang tot **cultuurvermenging**.

## Nadelen van een multiculturele samenleving

Maar het beginsel wordt verkeerd gebruikt. Wel **zijn** alle mensen gelijk als Gods evenbeeld **en** afstammelingen van de ene Adam, met dezelfde roeping door Christus. **Maar** de verlichte natuurfilosofie leert niet **wat** de Schrift **zegt**, namelijk dat het ene mensenvolk is gescheiden in verschillende volken, **primair** volgens hun verschillende talen (Gen. 11). Toen de woongebieden gescheiden waren, werden deze ook gescheiden **cultuurgebieden** (de verschillen in 'stamvarieteit' zijn hier buiten de orde). Maar vandaag komen door de **migratie** **bewoners** van de **cultuurgebieden** bij elkaar. Wie zoals prof. Schuyt hierboven suggereert dat de **cultuurverschillen** **nissen** de volken **niet** anders zijn dan de **individuele verschillen** tussen mensen van een **volk**, miskent op dit punt de neiging van de **mensen om tot** een groep te behoren. Het zijn groepsculturen (talen, gebruiken, levenswijzen) die in het burgerlijke leven met **elkaar** in aanraking **komen**. **Ramdas zegt** (vanuit zijn surinaams-brahmaanse achtergrond): ga maar zoveel mogelijk cultureel gemengd leven. Maar als het er ons om te doen **is** dat mensen, samenleving en natuur zo goed mogelijk worden **ontwikkeld** om hiervoor de Geest te danken, brengt deze **vermenging** ons voorlopig niet ver. **Cultuurvermenging** van **grote** groepen **kan pas** – en dan in het beste geval **als er niet** voortdurend brede **stromen** nieuwe migranten bij komen – na **veel** generaties nieuwe homogeniteit opleveren. Maar hoe **dan** vóór die tijd? Ook als we de religieverschillen **erbuiten** laten (die zijn bij autochtone Nederlanders immers ook vaak groot\*), kunnen dan mensen die **elkaars** taal niet of nauwelijks verstaan, **en** die **elkaars**

**gebruiken** weinig kennen, in een open klimaat van wederzijdse waardering samen veel presteren? Zeker, ze kunnen samen Coca Cola drinken, een auto repareren **als ze vakbekwaam** zijn. Maar het niveau van samenwerking en vriendschappelijke verstandhouding dat mogelijk is bij overeenkomst van taal, **kennis van de regels en** gebruiken in het land, geschiedkennis, inleven in de externe positie van het gemeenschappelijk leefgebied, **wordt niet gehaald**. **De praktijk is daarom** meestal dat de **cultuurgroep** die de **meerderheid** vormt, de **culturele en** politieke leiding van het land vasthoudt (om het **gewenste niveau** van samenwerking te bepalen), terwijl de **minderheids-cultuurgroepen** in een **afhankelijke** positie achterblijven.

## Culturele inburgering geëist.

Wil je zulke situaties **vermijden** (die de sociale cohesie en stabiliteit ondermijnen), dan moet de these van de verlichte **verstandsdemocratie** worden opgegeven als zouden in eenzelfde **woonland** alle culturen gelijk zijn. **Dan** zal in de eerste plaats een krachtiger **nationaal cultuurbeleid** moeten worden ingezet. Primair zal kennis van eigen taal, cultuur en verleden bij het volksondervijs in ons land veel meer aandacht moeten krijgen. Ook de betekenis van de religie en van de roeping op burgerlijk terrein die deze meebrengt, **moet** hierbij op aanvaardbare manier worden ingevoegd. **Dan zal** geen Ç. Çörüz meer **kunnen** schrijven dat de Nederlanders zelf niet eens weten wat hun cultuur is, **laat** staan dat daarom de migranten daarin zouden moeten

integreren. En verder: Dadelijk bij de aanvraag tot toelating **van** migranten moeten **streng** eisen aan de kandidaten worden gesteld wat betreft hun culturele inburgering. En bij naturalisatie tot Nederlander past meestal geen behoud van vroegere **nationaliteit**. Is een **migrant** naar **vermogen** nieuwe Nederlander met de andere Nederlanders geworden, dan is daardoor de oorzaak van een **achterstandspositie** weggevallen. Maar wie dringende wensen heeft om in Nederland te **komen** wonen, zal steeds het voldoen aan de eis van een grondige inburgering (die **niets** onvriendelijks inhoudt) moeten afwegen tegen wensen voor een vestiging elders. Ook de vreemdeling in Israël die **gastvrij** werd ontvangen, werd verplicht zich te onderwerpen aan de levensstijl van Israël (Lev. 17:8-13; Ex. 20:10; Deut 16:11-14).

Uiteraard kunnen – ook in een **politiek** program – nog veel andere **kanten** en uitwerkingen van het **immigrantenprobleem** worden opgesomd. **Maar** daarvoor is **het** hier niet de plaats.

\*) We zijn op de religieverschillen tussen autochtone Nederlanders vaak wel bedacht. Maar dit geldt minder voor de religieverschillen die allochtonen in een multicultureel genoemde samenleving tonen. In 'Clarion' van 8-1-99 (opgemerkt door J.J. Burger in 'Nader Bekeken' van 22-5-99) waar schuwde I. Geertsema dat in een als multicultureel beschouwde samenleving de consequentie van het culturele gelijkheidsbeginsel gemakkelijk tot aanvaarding van ook een godsdienstig gelijkheidsbeginsel leidt. De religies van christenen, moslims, hindoes enz. zouden dan allemaal in wezen uitingen zijn van gelijke menselijke spiritualiteit.

*Dr. A.J. Verbrugh is oud-Tweede Kamerlid voor het Gereformeerd Politiek Verbond en woont te Dordrecht.*



Drs. P. Groenenberg (red.)

### Gelovig Denken

Twaalf hoofdstukken over onderwerpen voor vereniging, bijbelkring of persoonlijk gebruik. Met gesprekspunten. Geb. 204 pag., f 28,00

**Oosterbaan & Le Cointre B.V.**  
Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591



## 'O HEER MIJN GOD, OOK DEZE NACHT'

lied van de week

Het kerklied is er om te fungeren in de levende omgang tussen God en zijn volk. Vandaar dat kerkelijke gezangenbundels zich zelden beperken tot uitsluitend voor de eredienst bestemde liederen. De omgang met God beperkt zich immers ook niet tot de zondag. De opname van ochtend- en avondliederen illustreert dit uitgangspunt en onderstreept 'hoeveel belang de kerk hecht aan het 'dag in, dag uit' leven met God'.

In het Liedboek zijn in de rubriek Ochtend en Avond verschillende liederen te vinden voor het begin en het eind van de dag. Het lied van deze week, 'O Heer mijn God, ook deze nacht' is een van de avondliederen.

De dichter van lied 387 is de Anglicaanse bisschop Thomas Ken (1639-1710/11). In 1674 schreef Ken voor de scholieren van het Winchester College een gebedenboek. In een herdruk, uit 1695, publiceerde hij in een aanhangsel drie liederen, namelijk Morning, Evening en Midnight Hymn. De Evening Hymn is het lied van deze week, de Morning Hymn is eveneens in het Liedboek te vinden (378).

Al in de eerste uitgave van zijn gebedenboek had bisschop Ken geschreven: 'Let er op dat je de morgen- en avondliederen zingt, in je kamer en van ganse harte, jezelf te binnen brengend dat de psalmist je op grond van eigen blijde ervaring verzekert dat het een goede zaak is in de vroege ochtend te vertellen over de liefdevolle goedheid van de Heer en in de nacht van zijn waarheden trouw'.<sup>2</sup> Zijn drie Hymns in de uitgave van 1695 concretiseren deze warme aanbeveling.

De oorspronkelijke tekst van Kens Avondlied bestaat uit 12 coupletten; 6 a 7 worden er regelmatig gezongen. De Nederlandse vertaling van Willem Barnard bestaat uit 7 strofen. Barnard volgde daarin Kens strofen 1 t/m 5 en 12 (de lofverheffing) op de voet.

De structuur van het lied is als volgt: strofe 1 is de aanhef van het gebed, in de strofen 2 t/m 6 gaat het achtereenvolgens over vergeving van de zonden, het eigen sterven, een goede slaap, slapeloosheid en angstdromen. De slotstrofe is een lofverheffing.

Het is een doorleefde tekst, vol van Godsvertrouwen, en met veel oog voor het menselijke: doodsangst, slapeloosheid, angstdromen. Achter die aandacht voor het menselijke en de problemen die eigen zijn aan de nacht, gaat echter nog iets anders schuil. Vanouds zijn dag en nacht symbolen voor enerzijds licht (God, opstanding, verlossing) en anderzijds duisternis (zonde, dood, m-vechtingen). Die symboliek is in veel ochtend- en avondliederen terug te vinden. Voor avondgebeden betekent dit dat de diep menselijke emoties t.a.v. nacht van een diepere duiding worden voorzien. Het gaat niet alleen om 'bang zijn in het donker' maar om angst voor het sterven, voor het leven zonder vergeving, zonder God.

### Tallis' canon

Volgens goed Engels gebruik heeft de melodie van lied 387 een naam: Tallis' canon; hij is te vinden links boven de melodie. Uit die naam zijn twee dingen op te maken: de melodie heeft iets met 'Tallis' te maken en bovendien is het een canon.

Beide conclusies zijn juist. Thomas Tallis, de maker van de melodie, leefde van ca. 1505 tot 1585; hij is een van de belangrijkste Engelse componisten van de 16de eeuw. Tallis leefde ten tijde van de Reformatie en dat waren in Engeland turbulente tijden waarbij roomse en protestantse vorsten elkaar afwisselden. Zoals vele van zijn collega's schreef Tallis kerkmuziek voor zowel de oude, rooms-katholieke, als de nieuwe, protestantse traditie. De melodie van lied 387 ontstond met het oog op protestants gebruik. Tallis schreef namelijk voor een bundel met Engelstalige psalmen - samengesteld rond 1555 door aartsbisschop Matthew Parker van Canterbury - negen vierstemmige zettingen. Op acht van deze negen zettingen kon het gehele psalter gezongen worden, de negende zetting was bestemd voor het 'Veni Creator Spiritus'.

Parkers bundel werd nooit algemeen gebruik. In 1621 gebruikte echter de componist Thomas Ravenscroft (ca. 1593-ca. 1633) in een door hem geredigeerde psalmbundel een van Tallis' zettingen, namelijk de achtste. Ruim honderd jaar later, in 1732, werd deze zetting gecombineerd met de Evening Hymn van Thomas Ken en daarmee was het huwelijk tussen tekst en melodie van lied 387 een feit.

De melodie van het lied heeft dus vanaf het begin deel uitgemaakt van een vierstemmige zetting. Dat had te maken met de Engelse kerkmuziekpraktijk, waarin de psalmen in principe vierstemmig werden gezongen. Was dat om praktische redenen niet mogelijk dan goldt de tenorpartij als eenstemmige melodie. De melodie van lied 387 is dus



## 387 O Heer mijn God, ook deze nacht

Tallis' canon

Thomas Tallis 1567 / Ravenscroft's Psalter 1621



- 2 Om Christus' wil doe mij niet aan het kwaad dat ik U heb gedaan, veeleer vergeef mij, Heer, en geef dat ik voortaan in wede leef.
- 3 Neem mij de last van doodsangst af, &t ik te ruste ga in 't graf. Leer mij te sterven dat ik mag vrolijk verrijzen op uw dag.
- 4 Is deze arbeidsdag voorbij, dat mij de slaap een balsem zij. Dan zal ik zijn in 't nieuwe licht als een die graag zijn dienst verricht.
- 5 Wanneer mij slapeloosheid kwelt, geef dat uw Geest mij vergezelt. Laat mij niet raken in de macht der boze geesten van de nacht.
- 6 De dromen gaan hun eigen weg, neem Gij hun duister dreigen weg. Verjaag de wolven van uw schaap, want ik ben weerloos als ik slaap.
- 7 Looft God de Heer die eeuwig leeft, alles uit niets geschapen heeft, die ons tot aan zijn dag behoedt en onze ogen opendoet!

Thomas Ken (1637-1711)

Vertaling W. Barnard, geb. 1920

de tenor van het oorspronkelijk vierstemmige geheel. Tallis had zijn zetting zo geschreven dat deze melodie in feite in canon werd gezongen, met de sopraan als tweede inzet. Ravenscroft kortte naderhand Tallis' zetting wel in, maar hij handhaafde de canon.' Dat betekent dat het lied, begeleid met de oorspronkelijke zetting, nog altijd in canon te zingen is.

### 'In modest pace'

De melodie is bepaald niet moeilijk en ze zal bij velen ook wel bekend zijn. Het is een vredige melodie met een rustig doorgaande beweging. 'The eyghte goeth milde: in modest pace', zo stond er in de allereerste uitgave van 1561 bij. De halve noot vormt de slag en dat betekent dat het tempo vergelijkbaar is met dat van de geneefse psalmen, niet te snel, niet te langzaam. Het lied in canon zingen levert voor een gemeente ook weinig moeilijkheden op. Integendeel, de combinatie van de zeven coupletten, de doorgaande beweging van de melodie (steeds kwartnoten) en de canon levert één geheel op waaruit de kracht van de herhaling blijkt.

### Gebruik

Het moet niet moeilijk zijn om een avondlied op een juiste manier te gebruiken. Het kan thuis gebruikt worden als avondgebed, maar ook als afronding bij kerkelijke activiteiten. Bovendien kan het als slotlied van de avonddienst worden gezongen.

<sup>1</sup> Rapport Studiedeputaten Eredienst G.S. Berkel en Rodenrijs '96. Barneveld 1995. 150.

<sup>2</sup> Ken verwijst hier naar psalm 92, 3.

<sup>3</sup> In de vierstemmige Koor- en Orgeluitgave van het Liedboek ('s-Gravenhage/Leeuwarden 1973) is Ravenscroft's zetting terug te vinden, maar dan met de melodie in de sopraan. De canon ligt in de sopraan en de tenor.

A. de Heer-de Jong is musicus en publicist (kerk)muziek en liturgie. Zij woont te Amersfoort

Kopiëren van dit artikel is toegestaan, maar een uitsluitend kopiëren van het lied is niet geoorloofd.



# N

 nieuw uitgekomen

We kondigen hier kort enkele nieuw uitgekomen boeken aan. Mogelijk komt ons blad in een bredere bespreking op één of meer titels nader terug.

## In het spoor van mijn d e r

door dr. L. Crabb jr.

In dit boek laat Larry Crabb ons kennismaken met zijn persoonlijke spirituele begeleider, zijn 80 jaar oude vader, Lawrence Crabb sr. De auteur laat zien hoe belangrijk het voor een jonger persoon is dat hij een raadsman heeft. Allerlei belangrijke vragen die een christen in zijn leven ontmoet komen op integere wijze in bod. Naar aanleiding van elk hoofdstuk is een aantal discussievragen opgesteld, die een aanzet geven om de onderwerpen die aan de orde komen te bespreken.

Uitgeverij Kok Voorhoeve Kampen, f 30,90 (239 blz.)

## Pionier of Pelgrim

door drs. R. Janssens e.a.

Dit boek gaat over de ontwikkelingstaak van de overheid in de visie van GPV, RPF en SGP. Het spreken over de overheid kenmerkt de politieke boodschap van deze christelijke partijen. Toch blijkt dat er tussen deze partijen verschillen de visies bestaan als het gaat om de uitoefening van die overheidstaak. Dit boek laat zien wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen SGP, RPF en GPV in het denken over de rol van de overheid. Uitgeverij Buijten & Schipperheijn Amsterdam, f 19,50 (112 blz.)

## Hartje van glas

door E.G. van der Stouw.

In dit boekje leert de lezer Marianne kennen, een meisje dat werd geboren met het syndroom van Down

en onder andere een ernstige hartafwijking. Medisch gezien kon ze eigenlijk niet leven. Niettemin leefde ze haar leven in tien maanden en negen dagen met een indrukwekkende wilskracht, maar kwetsbaar en teer als glas. We leren Marianne en haar moeder niet alleen door de ogen van de moeder kennen. De schrijfster E.G. van der Stouw heeft ook de ogen "geleend" van de verloskundige, de kinderarts, de dominee en andere betrokkenen. Net boek legt tussen de regels door de onderlinge relaties en verschillen in rouwprocessen bloot. Uitgeverij Plateau Barneveld, f 24,75 (144 blz.)

## Ik zal een vader voor je zijn

door J. Machree.

Dit boek behandelt het verhaal van een vrouw die een incestueus verleden verwerkt en van een meervoudige persoonlijkheidsstoornis herstelt. Jarenlang is de schrijfster zich niet bewust geweest van het feit dat ze zich heeft moeten opsplitsen in meerdere persoonlijkheden om

traumatische gebeurtenissen het hoofd te kunnen bieden. Ze beschrijft de herinneringen die beginnen te komen naarmate ze zich er meer voor openstelt. Twijfels, angsten, woede en al het andere dat verstapt is geweest achter de barricades van haar meervoudigheid moeten een plaats vinden. In het verhaal zitten haar gebeden en dagboekfragmenten verweven, zodat de lezer over haar schouder kan meekijken en meeleven en de pijn kan voelen die ze vroeger onderdrukte.

Uitgeverij Buijten & Schipperheijn Amsterdam, f 39,50 (293 blz.)

## In bezit van modem?



de Bunschoter bv  
drukkerij

Postbus 10- 3750 GA Bunschoten-Spakenburg  
Tel (033) 299 79 99. Fax (033) 299 19 98

## Ds. J. Van Amstel

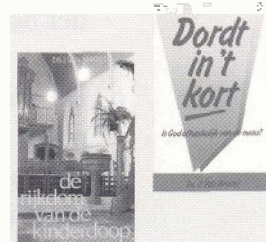
### De rijkdom van de kinderdoop

80 pag., ing. f 1

### Dordt in 't kort

- is God afhankelijk van de mens? -

72 pag., ing. f 10,75



Verkrijgbaar bij de boekhandel



Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

**Beroepen te Amersfoort-Oost:** A.A. Kramer te Axel (missionair predikant te **Gent**); te Heerenveen: A.A. van Essen te Haarlem; te **Noordburgum:** E.J. van den Bos, kandidaat uit Kampen; te Staphorst en te **Ureterp:** P.F. de Boer te Roodeschool; te **Voorthuizen-Barneveld** (tweede predikantsplaats): E.J. Hempenius te Harlingen.

**Aangenomen naar Hattem:** C. Beiboer te Oegstgeest. De **beroepbaarstelling** van **kandidaat** B.A. Zuiddam is met een jaar verlengd. Zijn adres is: Rutgerskamp 74, 3853 ES Ermelo, tel. 0341-563802.

## Intrede

**Zondag 16 mei jl.** werd ds. G. Zomer in Amersfoort-Noord bevestigd door ds. M.J.C. Blok.

**Zondag 30 mei jl.** werd ds. J. Plug uit Lutter in **Rotterdam-Stad** (sectie Centrum) bevestigd door ds. T.P. Nap.

## Afscheid

**Zondag 30 mei jl.** nam ds. R.Th. de Boer afscheid in verband met zijn vertrek naar Leusden.

## Losmaking

De classis **Dokkum** heeft op 12 mei 1999 goedkeuring verleend aan de **losmaking** van ds. A. Kroezen van de gemeente **Blija-Holwerd**.

Ds. Kroezen blijft tot 1 mei 2000 beroepbaar in de Gereformeerde **Kerken** van Nederland.

Zijn adres is: Laan van de Eekharst 233, tel. 0591-674015.

## Kerkinstiatering in Duiven

Omdat de meer dan duizend zielen

tellende gemeente van Arnhem uit haar jasje groeide, is besloten tot verzelfstandiging van een deel van de gemeente. De **kerkleden** die wonen aan de oostzijde van de Rijn en de **IJssel**, gaan in Duiven een nieuwe gemeente vormen. De nieuwe gemeente telt 380 leden. Omdat tevens een combinatie wordt aangegaan met de reeds bestaande gemeente in Velp, gaat de **gemeente** Duiven-Velp heten. De 'moeder-gemeente' in Arnhem gaat verder met ongeveer zevenhonderd leden en twee predikanten.

Met **het** besluit komt een eind aan de dubbele diensten in de Koepelkerk op het Jansplein. De officiële instelling van de nieuwe **gemeente** vond plaats op 23 mei j.l. 'Duiven-Velp' gaat erdiensten beleggen in het Canada-college, **Eltensestraat 8** (9.30 **uur**) en in de SoW-kapel, **Rijksweg 56b** (16.30 **uur**).

## Adreswijzigingen e.d.

**Berkel en Rodenrijs** \* **Scriba:** W.C.F. Cnossen, tel. 010-5117536. (p. 148).

**Rotterdam-Stad, sectie Delfshaven** \* **Scriba:** E.J. Rots, tel. 010-4655751, \* **Preekvoorz.:** E.G. v. Ekeren-Heslinga, tel. 010-4773802, \* **Koster:** J. Colijn, **Allard Piersonstraat 2b**, 3022 HE, tel. 010-4255067, \* **Diensten:** **Kuiperstraat 19**, tel. 010-4763992, 9.30 en 16.30 **uur**. (p. 151).

**Putten** \* **Scriba:** L. Meints, **Mennestraat 29**, 3882 AN Putten (p. 102).

**Veendam** \* **Scriba:** G. Kruizinga, **Wiemers 22**, 9642 KG Veendam, tel. 0598-616824, \* **Diaconie:** B. Doorn, **Poststraat 21**, 9648 JL Wildervank, tel. 0598-631574 (p. 74).

**Zwijndrecht-Groote Lindt** \* **Diaconie:** J. Kamsteeg, **Zadelmaker 10**,

3335 VP Zwijndrecht-Groote Lindt, tel. 078-6103505 (p. 144).

## Doctorale examen

Aan de Theologische Universiteit slaagden voor het doctorale examen de heren M.O. ten Brink, wonende te Lunteren, R.C. Janssen, wonende te Heerde en J.A. Vos, wonende te Kampen.

## Beroepbaar\*

### Kandidaten:

**H.B. Bondt**, **Oostercluft 59**, 8332 DB Steenwijk, 0521-516409  
**M.F. Verhoeff**, **Heemskerckstraat 91**, 8023 VJ Zwolle, 038-4541238  
**K. van Hoek**, **Oudestraat 87-1**, 8261 CT Kampen, 038-3313568  
**W.L. de Graaff**, **Melis Stokelaan 324**, 1813 DT Alkmaar, 072-5406138  
**E.J. van den Bos**, **Dijkstraat 6**, 8261 VX Kampen, 038-3317842

Verder is beroepbaar

**Dr. B.A. Zuiddam**, Rutgerskamp 74, 3853 ES Ermelo, 0341-563802  
**Drs. H. ten Brinke**, Boddemate 23, 8014 JJ Zwolle, 038-4659759

Eveneens zijn beroepbaar de volgende predikanten:

**J. de Wolf**, **Mignonpad 22**, 3816 ET Amersfoort, 033-4728793  
**P.F. Lameris**, **Curiestraat 42**, 7909 BT Hoogeveen, 0528-233481  
**A. Scheringa**, **Boeylaan 25**, 4143 BX Leerdam, 0345-612675  
**A. Kroezen**, **Laan v.d. Eekharst 233**, 7823 AE Emmen, 0591-674015

\*Nieuwe opgaven en wijzigingen: H. Prins, tel. 038-3331335

## TV-kerkdienst

Op D.V. 6 juni a.s. (11.00 **uur**) zal de Stichting Zendtijd voor Kerken





een TV-kerkdienst uitzenden vanuit de Gereformeerde Kerk te Brunssum. Voorganger aal in deze dienst zijn ds. **J.H.Smit**.

## 12 juni 1999 - Kerkenradendag in Ede

De opleiding Godsdienst **Pastoraal Werk** aan de Christelijke Hogeschool Ede mag zich verheugen in een grote belangstelling. Zowel op de voltijdse opleiding als op zaterdag zijn de studenten - **samen** zo'n kleine 200 - intensief bezig met de studie op HBO-niveau. **Sommigen** kiezen voor de **opleiding** met het oog op persoonlijke geestelijke verdieping en vorming. **Hun** kennis en vaardigheden willen ze graag aanwenden in het werk dat ze binnen de **gemeente** mogen doen als ambtsdrager of vrijwilliger. Anderen volgen de GPW-opleiding **vanuit** een diep verlangen beroepsmatig bezig te zijn met het Koninkrijk van **God**. Voor de één betekent dat uitgaan in dienst van de zending. Weer anderen **komen** in het jeugd-

werk of het **evangelisatiewerk** terecht. Meerdere studenten hebben een plekje gevonden binnen het onderwijs, terwijl nog **weer** anderen een aanstelling **kregen** als kerkelijk werker in de gemeente.

Met de twee grootste protestantse kerken in Nederland - de Nederlands Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland - bestaat een formele relatie. Afgestudeerden aan de opleiding GPW te Ede **zijn** bevoegd om binnen deze **kerkverbanden** te worden aangesteld. Met andere kerken **zijn** gesprekken gaande. Telkens weer blijkt dat binnen de gemeente men niet **altijd** voldoende **op de** hoogte is welke mogelijkheden de aanstelling van een kerkelijk werker biedt. Wat is zijn positie? Op welke terreinen is een kerkelijk **werker** inzetbaar? Over welke vaardigheden beschikt hij? Over deze vragen willen wij u graag informeren. We nodigen daarom de kerkenraden uit een bezoek aan de Christelijke Hogeschool te Ede **te brengen**. Op ~~ter~~ **dag 12 juni** staan **&** deuren voor u

open. Naast een toelichting op het **vakkenpakket - het curriculum** - door de **opleidingscoördinator** dr. J. **Hoek**, komen stemmen uit de praktijk aan het woord. Uiteraard is er ook alle ruimte voor het stellen van vragen.

De koffie staat klaar om 9.30 **uur** en rond 12.30 **uur** hopen we de bijeenkomst af te sluiten. U **kunt** zich voor deze dag aanmelden op het adres van de Christelijke Hogeschool Ede, Postbus 80, 6710 BB Ede, t.a.v. drs. M. van Campen.



Piet Los

### Dood meisje en andere verhalen

Ook in deze uitgave formuleert hij op een treffende en heldere wijze zijn gedachten waarbij ook voor u de situatie herkenbaar is. Een kostelijk boek.

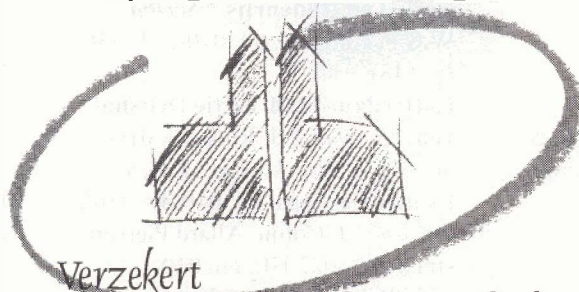
112 pag., ing., f 19,50

Verkrijgbaar bij  
de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre B.V.  
Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 0113-215591



# donatus



Verzekert

van Avonddmaalstel tot Zadeldak  
alles onder uw kerkelijk dak!

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.  
Al sinds 1852 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,  
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.  
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor  
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500  
5240 AM Rosmalen



Hoff van Hollantlaan 8  
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD





## Bijbelse standpuntbepaling en fair polemiseren

De jongerenredactie van *Reformanda* organiseerde op 22 mei een besloten studiedag over het onderwerp *Bijbelse standpuntbepaling in een dynamische maar richtingloze tijd*. Het nummer van 28 april was als voorstudiemateriaal geheel gewijd aan dit onderwerp. De jongerenredactie acht vijf punten bepalend voor Bijbelse standpuntbepaling:

- A. Het Schriftberoep
- B. De functie van de belijdenis
- C. De plaats van de geschiedenis
- D. Onze toekomstverwachting
- E. De beoordeling van onze eigen tijd

Bij onze standpuntbepaling staan de bijbel en de belijdenis voorop. Zij zijn onze bron. De andere drie punten helpen ons op verschillende manieren. Zij geven ons voorbeelden, mogelijkheden tot toetsing en mogelijkheden tot concretisering. Zij geven ons perspectief, dat loopt van het begin tot het einde: dat is het perspectief van het werk van de HERE door de eeuwen heen.

Deze goede uitgangspunten worden in het *Reformanda*-nummer uitgewerkt en toegepast.

We maken hiervoor gebruik van een tweetal artikelen die op 23 en 30 januari jl. zijn verschenen in 'De Reformatie'. Ze zijn geschreven door ds. A.L.Th. de Bruijne en gaan over de zondag. Ds. Van Gurp heeft in ons blad reeds aandacht besteed aan deze artikelen. In dit nummer kiezen wij echter, in verband met de studiedag, voor een

andere insteek. We richten ons namelijk op de methode van redeneren en de gehanteerde argumenten. Er is dus sprake van een aanvulling op de artikelen van ds. Van Gurp. Nadrukkelijk willen wij echter wel opmerken, dat het onderwerp 'de zondag' niet het onderwerp van de studiedag is. En de artikelen van ds. De Bruijne ook niet. Maar we gebruiken zijn artikelen en het onderwerp alleen ter uitwerking en toepassing van het onderwerp 'Bijbelse standpuntbepaling'.

Vervolgens worden vijftien bladzijden gewijd aan een bespreking en bestrijding van wat ds. De Bruijne in januari schreef. Als we het goed begrijpen dienen zijn artikelen van januari slechts als leervoorbeeld. En zullen de lezers van *Reformanda* dat goed in het oog houden en zeker niet tot een oordeel komen over de opvattingen van de schrijver, laat staan over de schrijver zelf. Of zou het toch anders werken? En zou het dan niet beter zijn geweest als de auteurs ook hadden proberen te verdisconteren wat ds. De Bruijne in april verder heeft geschreven over het onderwerp, onder andere in reactie op wat ds. Van Gurp ertegein heeft gebracht? Honorering van die vervolgartikelen had toch minstens tot bijstelling van het *Reformanda*-nummer moeten leiden. Dat geldt wel zeer sterk waar tegen het eind van het volgende wordt gesteld:

. . .

Hoe beoordelen we onze eigen tijd? Lezen we de Bijbel in het licht van onze tijd, of leren we naar onze tijd te kijken en over onze tijd te oordelen in het licht van de Bijbel? Het lijkt erop, dat we de Bijbel moeten gaan lezen in het licht van onze tijd. En onze tijd bepaalt dan in hoeverre we invulling kunnen gaan

geven aan de geboden van de Here. Dit gebeurt in de artikelen van ds. De Bruijne op verschillende manieren.

(...)

Door zo vanuit de behoeften en mogelijkheden van de eigen tijd te redeneren, leidt dit ertoe dat we in feite onbereikbaar voor elkaar geworden zijn. Je kunt argumenten aanvoeren, vanuit de Schrift iets proberen aan te tonen, de geschiedenis erbij halen. Het is zinloos. Want ook al is dat allemaal waar en heeft het ooit gegolden en geeft het ook ooit nut en functie gehad, het past niet meer in deze tijd. We hebben nieuwe antwoorden nodig. Het oude heeft afgedaan. Het lijkt erop dat we, onder dwang van de tijdgeest, de witte vlag al bij voorbaat moeten hijsen.

Je wrijft je ogen uit als je dit leest. Ook wie niet overtuigd is door wat ds. De Bruijne schreef, kan toch in goede moede niet beweren, dat hierin zijn benadering wordt recht gedaan. Juist bij verschil van inzicht in de kerk luistert het nauw hoe wij met elkaar en met elkaars opvattingen omgaan, als wij tenminste samen verder willen komen. Ik neem aan dat ook *Reformanda* dat wil. Maar haar stijl van polemiseren van 28 april is dan wel aan reformatie toe.



# ...SAMEN MET ALLE HEILIGEN...

Piet G.B. de Vries

**W**  
weekverslag  
synode

Het gaat wat ver om de zesde week van de zittingen van de Generale Synode te betitelen als 'internationale week'. Toch nam de ontmoeting, woensdag 19 mei, met diverse afvaardigingen vanuit zusterkerken over de hele wereld wel een prominente plaats in binnen het geheel van deze vergaderweek. Natuurlijk kun je je afvragen wat het nut er van is. Zo'n bijeenkomst onderbreekt behoorlijk het patroon van vergaderen, lang niet iedereen komt mee, omdat de gehele dag de voertaal Engels is (of Spaans-Engels, of Indisch-Engels of..), en veel verder dan wat uitwisselen van goede woorden en zegenwensen kom je eigenlijk niet. Afschaffen dus maar? 't Lijkt me niet.

Het is verleidelijk om over alle kerken die er waren iets te vertellen, om enkele krenten uit de woordenbrij te pakken. Ik doe dat op dit moment niet. Verderop in dit artikelje een enkel woord over een viertal nieuwe kerken waarmee we een zusterkerkrelatie zijn aangegaan, nu enkele, natuurlijk persoonlijk gekleurde, gedachten die bij mij zijn blijven hangen.

Een van de dingen die opvielen was dat veel van deze kerken en kerkjes zo tegen de Gereformeerde Kerken Nederland opkijken. Big sister, en dan liepen de kwalificaties voor zichzelf uiteen van peuter tot, laten we maar zeggen, vormloos begin. Daar kun je als kerk natuurlijk groot door voelen, maar de meeste synodeleden voelden zich toch eerder wat klein. Want iedereen kent z'n gemeente, op de synode weet je wat er in de kerken leeft, welke problemen er zijn, en dan aangesproken worden als: grote ms. Hm, dat geeft toch te denken. Hoe maak je dat waar? Was het maar waar dat je zo

er kon zijn voor de kerken in de wereld. Maar zolang je nog zo met jezelf bezig bent en zelf in een stormachtige ontwikkelingsfase verkeert, heb je misschien eigenlijk wel liever niet dat men zo naar je kijkt. Je wordt er wat verlegen van. Tegelijkertijd besef je wat voor geweldig groot voorrecht het is w diep geworteld te zijn in de gereformeerde traditie. Een traditie, die je misschien op bepaalde punten zelf wel eens als een last ervaart, maar waarop we toch met z'n allen ook wel buitengemeen goed mogen passen.

## Drang

Wat me ook opviel bij veel van de kerken die op bezoek waren is hun drang om het evangelie verder te brengen. Se proeft als het ware iets van de eerste christelijke gemeenten, zoals in Tessalonica, erin terug. Ze zijn jong, net ontstaan, nog vol van wat hun overkomen is, van het geschenk dat ze hebben ontvangen, en hebben voor de verbreiding van dat evangelie heel veel over. In tijd, in geld, in aandacht. Kleine kerken, vier, vijf gemeenten, die wel een man hebben die in London in de Turkse gemeenschap werkt. Kleine kerken, in India, grote afstanden, weinig middelen, maar een offerbereidheid waar je stil van wordt. En dan wordt grote zus nog iets stiller. En als je dan een avond later in dezelfde week het hebt over de financiën van de synode, en het roepen hoort die eindeloze reeks stijgingen in de quota toch eindelijk eens tegen te gaan, dan heb ik daar toch gemengde gevoelens bij. En dan kijk ik naar m'n kleine zusjes en denk ik: h'm, van dat kinderlijk geloof, van die liefdevolle overgave, daar zou ik best wat meer van willen hebben, daar zouden we ook als

kerken best eens iets meer van mogen hebben.

## Concreet

Wat korte info nu over de vier kerken waarmee we nu een zusterkerkrelatie zijn aangegaan:

1. De Evangelical Presbyterian Church of England and Wales (EPCEW) is ontstaan uit een aantal kleine gemeenten en verontruste presbyteriaansekerkleden en voorangers die voor overleg samenkamen in de Presbyterian Association in England (PAE). In de loop van 1996 is dat de EPCEW geworden. Een aantal kerken in Nederland onderhoudt goede contacten met deze kerken. De Free Church of Scotland (FCS), onze Schotse zusterkerk, heeft met de EPCEW 'fraternal relations'. Voor deze kerk waren aanwezig de ds. David Winch (die ook gewerkt heeft in Istanbul) en Bill Pentcost.
2. De Free Church of Central India (FCCI) telt vier plaatselijke kerken en is een dochterkerk van de Free Church of Scotland. De FCCI is ook lid van de ICRC en zoekt contacten met gereformeerde kerken in India en andere delen van de wereld. Samen met nog anderen maakt ze gebruik van het Theological Seminary in Dehra Dun.
3. De Reformed Presbyterian Church North East India Synod (RPCNEI) is bij velen die met het werk van buitenlandse contacten op de hoogte zijn bekend onder de naam Reformed Presbyterian Church of Manipur. Ook deze kerken maken gebruik van het Theological Seminary van Dehra Dun. Geografisch liggen deze twee kerken in India ver uit elkaar. Beide zijn jong in leeftijd en klein van





omvang. De leidinggevende broeders hebben met overtuiging gekozen voor de gereformeerde belijdenis en willen hun kerkelijk leven **daarop** baseren. Bij hen leeft een grote behoefte aan onderwijs en bemoeiding uit Nederland.

4. De Evangelical Reformed Churches Union of Russia (ERCUR) zijn ontstaan begin jaren 1990. Ze zijn afkomstig uit baptistische kring. Er zijn inmiddels twee gemeenten: in Tver (Oekraïne) van ongeveer 40 leden en in Moskou van ongeveer 15 leden. De diensten worden bijgewoond door veel belangstellenden en ook in andere steden groeit het aantal contacten. De kerk te Hattern verricht in samenwerking met de Gelderse kerken hulp voor kerkelijke opbouw en missionair werk.

Op de genoemde **woensdag** waren verder nog kerken vertegenwoordigd uit Korea, Japan, Canada, Ierland, Venezuela en Spanje. Voor de organisatoren van BBK een geweldige inspanning dat allemaal op tijd rond te krijgen. Hulde. En ik kan u verzekeren dat het voor een synode buitengemeen handig is als je secretaresse, Irene van der Lugt, naast documentaliste, ook nog eens doctorandus is in de Engelse taal en letteren. Daardoor klopte het in elk geval grammaticaal wat preses Boiten zei...

## Militairen

De Gereformeerde Kerken leveren reeds gedurende jaren een bijdrage aan de geestelijke verzorging van militairen. Plaatselijke predikanten zijn **dan** tijdelijk afgestaan aan de dienst geestelijke **verzorging** van de krijgsmacht. Dit wordt verzorgd door deputaten die door de synode zijn benoemd en aan de synode rapporteren.

Nu verandert er veel in het leger. Deputaten komen voor allerlei nieuwe vragen te staan. Waren er voor een paar jaar dienstplichtigen, nu **bestaat** het leger uit beroepsmilitairen. Had het leger toen alleen **vredestaken**, nu worden militairen uitgezonden naar crisisgebieden en

is er **van** een echte oorlog sprake in Kosovo.

Vanuit de krijgsmacht wordt ook aan onze kerken gevraagd predikanten beschikbaar te stellen voor uitzending naar deze **crisisgebieden**. Deze predikanten moeten dan ook, dat is een vrij harde eis van de gezagdragers op dit gebied binnen het leger, breed inzetbaar zijn. En dat betekent dat **aan** het front ook het avondmaal bediend moet **worden**. Deputaten vroegen de synode zich hierover uit te spreken. Want hoe ga je hiermee om? Het toezicht op de tafel des Heeren zoals die binnen een kerkelijke gemeente bestaat, is er immers niet. Maar een open tafel willen we ook niet. Moeten we dan **maar** zeggen: het spijt ons, wij kunnen niet mee doen? Of moeten we er zijn en antwoord geven op de vraag: de wereld staat in brand **en waar** zijn nu de gereformeerde kerken?

De synode overwoog dat de viering van het avondmaal in die uitzonderings situatie **van** crisis- en oorlogsgebieden, zoals die zich nu voordoen, gebonden is aan een aantal wezenlijke criteria. En wanneer **aan** deze criteria is voldaan is de predikant gerechtigd door de synode het avondmaal te bedienen. De randvoorwaarden zijn:

- \*in de samenkomst moet het karakter van de christelijke gemeente bewaard zijn;
- \*de predikant nodigt slechts uit wie ook in de eigen gemeente tot het aangaan gerechtigd zijn;
- \*de predikant wijst de deelnemers op hun persoonlijke verantwoordelijkheid in leer en levenswandel.

Dit laatste punt is natuurlijk vrij wezenlijk. Natuurlijk zal een predikant ter plekke **proberen** z'n mannen te leren kennen, en zal hij ook **proberen** een afweging te maken of iemand toegelaten kan worden of niet. Maar het zal regelmatig ook voorkomen dat de tijd **daarvoor** ontbreekt omdat de predikant bij wijze van spreken de dag tevoren wordt ingevlogen. Hij kan daarom nooit de ultieme verantwoording dragen voor het aangaan aan tafel.

## Bijbelvertaling

Een ander onderwerp wat nogal wat manuren vrát - dit tot verrassing van het moderamen én de **commis-sie** - was de kwestie van de bijbelvertaling. Vanuit de kerken waren er nogal wat brieven **binnengeko-**men, waaruit **zorg** bleek over de resultaten zoals die tot op heden bekend zijn. Ook het interconfessioneel karakter van de vertaling (en de vertalers) was voor **sommigen** moeilijk begripbaar. Toch besloot de synode het werk **van** deputaten goed te keuren. Zij blijven het werk van het project nauwgezet volgen.

Een verzoek **aan** de synode om uit te spreken dat de naam Jahweh

(JHWH) in de vertaling zou moeten worden weergegeven met HERE

haalde het net niet (16 voor, 16 tegen, vier onthoudingen). Al met al bleek uit de discussie wel dat het thema leefde bij de leden. En dat is natuurlijk ook goed te begrijpen.

Het gaat hier immers om het belangrijkste instrument dat we van God hebben gekregen om hem en zijn plan met deze wereld te kennen. En daar mag je best met z'n allen even wat tijd voor uittrekken, ook al beseft je dat de daadwerkelijke invloed die je als kerken op het project hebt maar uiterst miniem is.

## Financiën

Al een paar maal is op de synode het vraagstuk van de financiën aan de orde geweest. Langzaam maar zeker ontvouwen zich de contouren van een integraal financieel beleid. In **een** apart artikel hopen we daar nog eens aandacht aan te kunnen geven. Per slot van rekening zijn er mensen die daarin **geïnteresseerd** zijn, of u het nu gelooft of niet. De laatste dagen van week 21 zijn besteed aan de ThUk. In een vorig verhaal hebben we u al het een en ander verteld over de veranderingen binnen de universiteit. Nu stond het beleid van curatoren, de begroting, het statuut etc. centraal. Omdat dit verhaal nog niet **afge-**rond is, hierover in een later **stadi-**um meer.

